

Potreba antifašistickej koalície

Boris Zala, filozof a publicista

Udalosti posledných týždňov ukázali zásadný zlom, ktorý sa vinie telom slovenskej spoločnosti. Udelenie štátneho vyznamenania členom Bielej légie (v postupnom rade od predsedu NR SR Borisa Kollára po prezidentku Zuzanu Čaputovú), ktorí sa neusilovali o nič menej ako o obnovu klérofašistického režimu: že sa pani prezidentka za toto rozhodnutie ospravedlnila, nič nemení na fakte, že sa na štátnej úrovni legitimizovali, ba priam heroizovali postavy spojené s ľudáckou formou fašizmu.

Ani sme sa neotriasli z tejto horúcej sprchy a Igor Matovič, hlava súčasnej vládnej koalície, sa nepokryte spojil s fašistami na parlamentnej pôde, len aby mu prešiel jeho „prorodinný zákon“. Vôbec nejde o samotný zákon. Rodinám treba pomôcť, ale to je možné aj úplne rozdielnymi modelmi, ako to predložil minister financií.

Ide však o to, že líder OĽaNO demonštratívne kotlebovcom poďakoval, zdôraznil, že majú „srdce“ (čím vlastne len povedal, že tí ostatní a jemu neposlušní majú „kameň“) a privinul ich na hrud „prorodinné koalície“; za ktorej hlavu sa, samozrejme, sám pasoval: „Naozaj som hrdý, že sa k nám pridali ľudia aj z ĽSNS, aj zo strany Život...“

Neviem od počiatku pochopiť, ako vôbec niekto mohol pokladať Matoviča za demokrata. Toho Matoviča, ktorý pod svoje politické krídla vťahoval všetky tie podivuhodné náboženské zoskupenia a prúdy, ktoré sa nepokryte vždy vyznačovali fanatizmom, sektarstvom, temnarstvom a mysticizmom. Dôsledkom je – nech to neujde našej pozornosti – permanentné a obsedantné predkladanie zákona o zákaze interrupcií, priam chorobné ťaženie usilujúce o podriadenie života ženy cirkevnej dogmatike.

Ak už nebudem vymenovávať celý rad ďalších národno-klerikálnych útokov, likvidáciu Múzea SNP spomenúť musím. Je to tá istá línia: znehodnotiť Povstanie, redukovať ho na neúspešnú vojenskú operáciu. A buďte si istí, že zasa sa začnú drať na povrch interpretácie, ktoré ho nebudú pokladať za zápas proti nacizmu, za demokraciu a civilnú republiku, ale ako boľševickú operáciu proti slovenskému národu...

Jednoducho to, čo Matovič eufemicky označil ako „prorodinnú koalíciu“, nie je ničím iným ako konzervatívno-fašistickou väčšinou v parlamente. Túto väčšinu umožňuje predovšetkým stále pretrvávajúce historických väzieb katolicizmu s „farskou republikou“. Z tohto zväzku sa podnes neoslobodili ani rozličné časti a prúdy katolíckej cirkvi; ale ani politické strany vydávajúce sa za „kresťanské“ a konzervatívne. (V skutočnosti sú to katolícke prúdy naviazané na tú najdogmatickejšiu ideologickú časť aj v samotnej cirkvi.)

K tomuto prúdu nepochybne patrí veľká časť OĽaNO, Sme rodina, Kuffov Život, Záborskej Kresťanská únia, Kotlebovci a Republika. Tento konzervatívny prúd sem-tam selektívne podporuje aj Smer, ktorý už dlhodobo operuje v tomto priestore.

Ak chcú byť dnešné politické strany skutočne antifašistické, musia si uvedomiť, že je nevyhnutné vyhraničiť sa práve voči tomuto prúdu. Nie prázdne reči o demokracii, západnej orientácii či o všetko ospravedlňujúcom boji proti Ficovi, ale práve ostré protipostavenie sa tejto konzervatívno-fašistickej aliancii je kľúčovou, ba osudovou výzvou pre Slovensko.

Počas spomienkového podujatia k 80. výročia brutálneho zničenia Lidíc nemeckými nacistami pri Pomníku detí zavraždených 88) zaspieval zbor Japonskej školy v Prahe dojímavú pesničku o lietajúcom žeriavovi. Na oficiálnych oslavách 12. júna sa zúčastnila celá česká politická elita. Prezident Miloš Zeman poslal veľký veniec. Nechýbali ani predstavitelia našich partnerských združení – ČSBS a Čs. obce legionárskej.

foto: Martin Krno

Vráti sa Eugen Guderna do Nitry?

Martin Krno

Na námestiach Nitry, ba aj na Zobore, sa objavili bannery s podobizňou mladého muža a s naliehavou otázkou: Kam sa stratil Eugen Guderna? Kedysi meno tohto antifašistu, ktorý zahynul pred 77 rokmi v nacistickom koncentračnom tábore Mauthausen, niesla jedna z ulíc v centre mesta a gymnázium.

Kedysi... pokým sa nezačali po novembri 1989 radikálne prehodnocovať dejiny. Rozmiestnenie plagátov má byť spustením petície za to, aby sa tento neochvejný bojovník proti fašistickému režimu na Slovensku vrátil do Nitry.

Dozrel čas na rehabilitáciu

Propagačnú akciu rozbehli mladí aktivisti z viacerých občianskych združení a hnutí. Jedným z hlavných iniciátorov a predsedom šesťčlenného petičného výboru je Artur Bekmatov, ktorý pre Bojovník uviedol:

„Niet lepšieho dôkazu o postupnej strate historickej pamäte našej spoločnosti ako nedávne vyznamenanie troch spolupracovníkov ľudáckeho slováckého štátu prezidentkou Zuzanou Čaputovou. Takéto individuá udávali ľudí z protifašistického odboja. Mladých odbojárův ako boli študenti Mirko Nešpor a Janko Bačík či robotník Eugen Guderna, ktorí za takéto udania zaplatili životom. A namiesto toho, aby sme mladej generácii približovali osudy takýchto hrdinov, rehabilitujeme ich udavačov. Stačilo.“ (Pokračovanie na str. 3)

Zákerné úsilie o likvidáciu SZPB

Braňo Ondruš

Minister Naď vedie premyslenú a úmyselnú vojnu proti SZPB s cieľom jeho úplnej likvidácie. Jeho partnerom v tomto boji je predseda branno-bezpečnostného výboru NR SR Juraj Krúpa. Ich spoločnou metódou je už dva roky šírenie lži a klamstiev. Minister sa už netají, že mu ide najmä o zastavenie akejkoľvek finančnej podpory zo strany štátu, hoci by to bolo porušením zákona o protifašistickom odboji.

Schéma Naďovej a Krúpovej komunikácie o SZPB je jednoduchá. Na internete napíšu lož a keď im ju vyvrátíme napíšu ďalšiu. Aj tú vyvrátíme a tak pridajú novú a takto to ide dookola. Ani jeden z nich sa za svoje

lži nikdy neospravedlnili, ani len nepriznali, že sa „mýlili“.

Jedna lož strieda druhú

Poslanec Krúpa nás už krátko po parlamentných voľbách v roku 2020

verejne obvinil z defraudácie, zneužívania štátnej dotácie a rozkrádania majetku. Informácie čerpal od Bratislavčanky, ktorá zneužívala pečiatku SZPB a vydávala sa za predsedníčku neexistujúcej základnej organizácie. Zväz vtedy všetky obvinenia vyvrátil. Naše financie za niekoľko rokov dokonca kontrolovalo ministerstvo vnútra pod vedením nominanta Krúpovej strany OĽaNO a potvrdilo, že SZPB sa nedopustil žiadneho pochybenia. J. Krúpa sme o tom informovali, ale nereagoval. (Pokračovanie na str. 2)

O mieri v deň bulharských hrdinov

Martin Krno

V parčíku na Vajanského nábreží v Bratislave sa tradične v Deň národných hrdinov Bulharska, ktorí zahynuli v ozbrojenom zápase za slobodu svojej vlasti, uskutočnil pietny akt s malou slávnosťou.

Zástupcovia diplomatickej misie tejto balkánskej krajiny, bulharskej menšiny na Slovensku aj štátnych a samosprávnych orgánov položili vence kvetov k pomníku od českého akademického sochára Františka Davida venovanému bulharským partizánom, ktorí bojovali pred 78 rokmi v SNP najmä na Pohroní a v susedných regiónoch.

Delegáciu SZPB viedol predseda Pavol Sečkář. Pamätný deň sa spája s tragickým skonom jedného z najväčších revolucionárov a básnikov Bulharska Christom Botevom, ktorý obetoval svoj mladý život v boji proti osmanským okupantom 1. júna 1876.

„Sme hrdí na to, že medzi mučeníkmi, ktorý zahynuli za oslobodenie Slovenska od fašizmu, sú aj naši hrdinovia,“ zdôraznil v príhovore veľvyslanec Vassil Petkov. Dodal, že desiatky mladých Bulharov pôsobili v Nitrianskej partizánskej brigáde, v brigáde Jánošík a v partizánskych zoskupeniach M. R. Štefánika a pokračoval: „Oni sú večným symbolom našej družby, slovanskej solidarity a vzájomnej pomoci.“

„Nikdy viac nesmieme dopustiť vojnu a musíme brániť najväčšie ľudské právo – právo na slobodu,“ zdôraznil Petkov a súčasne vyjadril hlbokú vieru a nádej, že sa vojna na Ukrajine v čo najkratšom čase skončí a nastolí sa mier, ktorý ukončí ľudské trápenia a obeť. „Vojna nikdy nemôže byť riešením akejkoľvek otázky, musí sa okamžite skončiť!“

Na záver podujatia sa predstavili v krátkom literárnom programe žiaci Bulharskej základnej školy a gymnázia Ch. Boteva v Bratislave.

Zjazd bude v máji 2023

Josef Ťažký

V riadnom termíne, teda budúci rok v máji, by sa mal konať 18. zjazd Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Na najbližšom zasadaní Ústrednej rady 22. júna jej tento návrh predloží Predsedníctvo ÚR SZPB, ktoré zasadalo v Bratislave 8. júna.

Práve posúdeniu textu smernice na zvolanie najvyššieho orgánu Zväzu, ktorý by mal spravidla zasadať raz za štyri roky, venovali členovia predsedníctva hlavnú pozornosť. Na základe prijatého odporúčania by mala ÚR odobriť predložený súbor podkladov na konanie výročných členských schôdzí základných organizácií v poslednom štvrtroku 2022, od januára do polovice marca 2023 oblastných konferencií a následne v máji samotného zjazdu.

V Novom Meste nad Váhom

Ten sa teda nebude konať až v roku 2024, ako sa alternatívne uvažovalo. O zabezpečenie miesta pre zjazd sa napokon definitívne prihlásila len oblastná organizácia Nové Mesto nad Váhom. Predsedníctvo si túto ponuku váži a oceňuje.

Ďalším závažným bodom programu bolo prerokovanie nevhodného útoku člena SZPB z pôsobnosti oblastnej organizácie v Trenčíne voči šéfredaktorovi mesačníka Obrana vydávaného

ministerstvom obrany SR a neskôr aj voči ministrovi obrany. Absolútne neospravedliteľne a v rozpore so stanovami SZPB prezentoval svoje stanoviská, dokonca vulgárnym spôsobom, verejne ako člen nášho Zväzu.

Po osobnom zvážení a zhodnotení svojho konania sám 48-ročný Ján S. požiadal príslušnú základnú organizáciu o zrušenie členstva vo Zväze, čo sa aj zrealizovalo 1. júna 2022. V tejto súvislosti predsedníctvo navrhuje malú úpravu stanov v oblasti disciplinárnych konaní a súčasne schválilo text reakcie na mediálne ataky ministra Jaroslava Naďa (OLaNO) na adresu SZPB.

Personálne zmeny

Zmeny v personálnom zložení funkcionárov oblastných výborov v Prešove a Piešťanoch z dôvodu úmrtí a vážneho zdravotného stavu, nejasná situácia vo financovaní našej organizácie na tento rok a doplnenie redakčnej rady Bojovníka o dvoch nových členov boli nasledovnými bodmi programu rokovania Predsedníctva ÚR SZPB.

To prijalo na vedomie informácie o spoločných rokovaníach s predstaviteľmi Jednoty dôchodcov Slovenska a s veľvyslancom ČLR, ako aj o ďalších pracovných stretnutiach funkcionárov Zväzu. Predsedníctvo hlasovalo o schválení záverečného uznesenia jednomyselne.

Zákerné úsilie o likvidáciu SZPB

(Dokončenie zo str. 1)

Minister Naď na zväz zaútočil pred dvoma týždňami na svojom Facebooku celou batériou lží. Normálnemu človeku to muselo pripadať bizarné: každé klamstvo mu vzápätí vyvrátil predseda OblV Bratislava Martin Krno. Minister vždy zareagoval štýlom: „Tak dobre, ale...“ A opäť napísal lož, ktorú mu M. Krno vzápätí vyvrátil. Nemá zmysel všetku tú vymyslenú špinu opakovať, za zmienku však stojí fakt, ktorý samotný minister potvrdil o niekoľko dní neskôr na spravodajskom webe Aktuality.sk.

Minister, ktorý programovo klame

Minister na ňom opäť zaútočil na SZPB, ale dôsledne sa vyhol všetkému, čo mu predtým M. Krno „vytmavil“. „Jaro“ Naď je jednoducho minister, ktorý nemá problém šíriť neoverené tvrdenia. Alebo ešte horšie: o SZPB šíri „fakty“, ktoré si vymýšľa a sám im verí. Príkladom je tvrdenie, že Bojovníka financuje štát, hoci minister vnútra Mikulec osobne rozhodol, že z dotácie pre SZPB sa na noviny nesmie použiť ani cent. V Bojovníku sme o tom písali, ale J. Naď o tom zjavne ne-

vie. Alebo nevedel, kým ho na to neupozornil M. Krno.

To o. i. znamená, že Naď naše noviny vôbec nečíta, čo mu však nebráni tvrdiť, že robíme „smerácku propagandu“ a ďalšie nezmysly o našom obsahu. Pritom vlni sa jeho meno či dokonca fotografia v pozitívnom zmysle objavila dvakrát častejšie, než meno či fotografia ktoréhokoľvek politika zo Smeru-SD.

Monarchistické maniere

J. Naď nemá šajnu, o čom Bojovník píše, ale suverénne vyhlásil, že sme „protivládne“ médium. A v tom sa skrýva dru-

hý dôležitý fakt. Minister o Bojovníku vie len to, že sme vlni niekoľko mesiacov viedli silnú kampaň za záchranu Múzea SNP. A že sa proti jeho chorému mocenskému nápadu postavil celý SZPB. Veľmi sa ho dotklo, keď ho z tribúny oficiálnych osláv SNP v tomto duchu vyzval partizán Vlado Strmeň. Nikdy nám nezabudne, že sme boli proti jeho „geniálnemu“ plánu, že sme si dovolili uvádzať argumenty, na ktoré on a jeho úrad nedokázali reagovať, že sme písali o faktoch, ktoré minister nedokázal vyvrátiť. Ani to, že sme ho opakovane

usvedčili zo lži i z toho, ako postupne menil názor, čím potvrdil našu kritiku, že celý návrh bol od začiatku nepremyslený.

Jaroslav Naď považuje Bojovník za protivládne médium, lebo sme boli proti jeho nezmyselnému nápadu. A v zmysle monarchistického „štát som ja“, považuje kritiku seba za kritiku vlády. Seba považuje za stelesnenie moci, iba potvrdzuje naše vlnajšie prirovnanie k Alexejovi Čepičkovi.

Podpora neofašistov

Najnebezpečnejšie je, že Naď na SZPB zaútočil krátko po tom, čo sa jeho stranícky šéf hrdo prihlásil k spolupráci s neofašistami v slovenskom parlamente. Minister sa netají záujmom úplne zrušiť zákon o protifašistickom odboji. A tu sa uzatvára hrôzostrašný kruh oživovania fašizmu niektorými z najvplyvnejších vládných politikov. Zatiaľ čo prezidentka priznala v súvislosti s ocenením fašistických ľudákov chybu, za ktorú sa ospravedlnila, Igor Matovič sa k svojim oslavným slovám o ľudáckych neofašistoch hrdo prihlásil aj minulý víkend v Sobotných dialógoch Slovenského rozhlasu.

Ak v takejto situácii chce minister obrany zlikvidovať najväčšiu protifašistickú organizáciu na Slovensku, ktorá jediná združuje aj priamych účastníkov odboja a SNP, je to mimoriadne vážny dôkaz pokusu o likvidáciu ústavných demokratických princípov Slovenskej republiky. A zároveň opodstatnenosť existencie SZPB a potreby jeho posilnenia v záujme zachovania antifašistického a demokratického princípu nášho štátu.

Postoj SZPB k likvidácii Múzea SNP ako civilnej celonárodnej inštitúcie je pre ministra Naďa dôvodom na likvidáciu zväzu.

foto: Jozef Horváth

Vráti sa Eugen Guderna do Nitry?

(Dokončenie zo str. 1)

Ďalej vysvetľuje, že ich cieľom je vyzbierať aspoň tisíc podpisov a dostať svoju iniciatívu do programu krajského zastupiteľstva v Nitre. Prečo krajského? Pamätnú tabuľu s bustou, ktorá bola do roku 1991 na budove bývalého Gymnázia E. Gudernu, uložili pred 30 rokmi do depozitára Ponitrianskeho múzea. Jeho zriaďovateľom je NSK. Ten zároveň v meste pod Zoborom disponuje niekoľkými nehnuteľnosťami, na ktoré by sa pamätná tabuľa mohla opäť osadiť bez väčších komplikácií.

Životný príbeh mladého antifašistu

Vo februári 1945 sa Červená armáda prebýjala na západ. Vtedy politických väzňov umiestnených po potlačení Povstania v žalároch na západnom Slovensku prevzali od Ľudákov Nemci, ktorí ich napochytrali odvádzali na územie skapínajúcej „tisícročnej“ ríše. Vráťane Gudernu.

Eugen sa narodil 31. marca 1921 v Nitre. Koncom 30. rokov sa presťahoval do Bratislavy, kde pracoval ako úradník v káblovke. Od roku 1939 organizoval ilegálne mládežnícke hnutie v hlavnom meste a jeho okolí. Mal len 20 rokov, keď sa v jeho byte tlačili ilegálne noviny *Mor ho!*

Smer: nacistický tábor Mauthausen

Po napadnutí Sovietskeho zväzu hitlerovským Nemeckom preorientoval ilegálnu prácu na sabotáže, zhromažďovanie zbraní a zakladanie ozbrojených oddielov v Malých Karpatoch. V januári 1942 ho zatkli príslušníci ÚŠB a v nasledujúcom roku odsúdili na päť rokov väzenia.

V bratislavskom Justičnom paláci Ľudáci Gudernu 19. februára 1945 odovzdali gestapákovi, ktorí ho spolu s ďalšími ilegálnymi pracovníkmi naložili do transpor-

nej až neskôr, keď v Mauthausene podľahol zraneniam tohto útoku. Jeho telesné pozostatky krátko po vojne previezli na Slovensko, pochovali ho spolu

Čo bude s pamätnou tabuľou Eugena Gudernu v Nitre. foto: Artur Bekmatov

tu pozostávajúceho z piatich nákladných áut. Smer: obávaný koncentrák v Hornom Rakúsku – Mauthausen.

V tomto prvom z piatich transportov politických väzňov bol napríklad syn predsedu ilegálnej SNR Karola Šmidkeho Dragutina, otec Alexandra Dubčeka Štefana, partizánski veliteľia Ladislav Exnár a Alexander Markuš, člen troch ilegálnych ústredí KSS Ján Osoha, či prvý hlásateľ Slobodného slovenského vysielateľa prof. Ladislav Sára.

O Gudernovej smrti existujú dve verzie. Podľa prvej zomrel už 19. februára, keď sa transport pri Melku stal terčom chybného zásahu anglo-amerického letectva. Podľa dru-

gých ďalších obeťami v bratislavskom Slávičom údolí.

V Bratislave ostal akurát pomník s bustou

Po vojne sa na Eugena Gudernu pamätalo – tak ako na ďalších zavraždených mladých antifašistov, ako bol Janko Bačík či Mirko Nešpor. Ešte v roku 1945 ho vyznamenali Radom SNP II. triedy in memoriam. V bratislavskom Ružinovce po ňom pomenovali základnú školu na Nevádzovej ulici.

V roku 1975 tam na jeho počesť otvorili pamätnú izbu, ktorá mala žiakom pripomínať mladého človeka obetujúceho život v boji proti fašistom. Táto miestnosť slúžila na skladanie pionierskych sľubov a slávnost-

né príležitosti. Po nežnej revolúcii ju zrušili ako ideologicky nevhodnú. Aj školu s takýmto názvom by ste tam dnes už darmo hľadali.

Akoby zázrakom sa zachovala pri škole bronzová busta na členenom kamennom pylóne, ktorú odhalili 2. apríla 1981. Autormi sú akademický sochár Rastislav Miklánek a architektka Barbora Beisetzerová. Dom na Štefánikovej, v ktorom náš hrdina býval, však asanovali a zrejme s ním aj reliéf od sochára Rudolfa Horňáka z roku 1964. V Košiciach Gudernovu ulicu doteraz nájdete.

V rodisku si ho ctíli, potom zavrhlí

Mnohí Nitrania si meno Eugena Gudernu spájajú najmä s gymnáziom, ktoré nieslo jeho meno a sídlilo na dnešnej Piaristickej ulici. Vtedy sa volala Gudernova a na budove strednej školy bola umiestnená veľká pamätná tabuľa s jeho bustou. Lenže prišla „nezná“ a s ňou nová doba. Tých, ktorých sme si dovedy ctíli, sme zavrhlí.

Budovu, v ktorej sídlilo Gymnázium E. Gudernu, v rámci reštitúcie vrátili mnišskému rádu piaristov. V júni 1991 pomník z jej priečelia zmizol. Gymnázium sa muselo presťahovať a ulica sa premenovala.

Eugena Gudernu od tých čias vo verejnom priestranstve tohto krajského mesta nič nepripomína.

Príklad pre dnešok

V roku 2015 sa Arturovi Bekmatovi ako redaktorovi regionálneho periodika podarilo vypátrať, že pamätník dopu-

toval do depozitára Ponitrianskeho múzea. Samozrejme, pri jeho odstraňovaní z budovy sa cirkevníci ponáhľali, a preto ho mierne poškodili, oddelená hlava z busty sa zrejme kotúľala po uličných dlaždičkách. Nie je to však nič nenapraviteľné, tabuľa leží v muzeálnom sklade dodnes a dala by sa zreštaurovať.

„Často chodím po Piaristickej ulici,“ hovorí, „je mi úprimne ľúto, že Nitra sa k osobe Eugena Gudernu zachovala tak macošsky a mladý antifašista musel upadnúť do zabudnutia. Napriek tomu, že zahynul v rukách nemeckých nacistov na jar 1945 a s ďalším spoločenským vývojom v Československu po februári 1948 nemal nič spoločné. Je to hanba o to viac, pretože sa v našom meste narodil. Ako chceme mladých ľudí viesť k hodnotám antifašizmu, ak nie v prvom rade cez pozitívne príklady spomedzi ich rodákov a rovesníkov?“

Chcú posilniť zdravý lokálpatriotizmus

Ďalší člen petičného výboru Dávid Pavelka dodáva: „Cieľom našej iniciatívy je posilnenie antifašistickej tradície v Nitre, príspevanie k lokálpatriotizmu obyvateľov mesta a v neposlednom rade aj reagovanie na postupnú stratu historickej pamäte.“

Nové generácie Nitranov by si zaslúžili vedieť, kto to bol Eugen Guderna. A súčasne by si on zaslúžil, aby neupadol vo svojom rodnom meste do definitívneho zabudnutia.

Zber podpisov prebieha prostredníctvom dobrovoľníkov, ale aj na verejných podujatiach. Veríme, že sa mimoriadne aktívne zapoja do petičnej akcie konečne aj nitrianski funkcionári a členovia SZPB.

Nestačí byť protikorupčný

Jozef Ťažký

Na ústredie SZPB 31. mája zavítali predstavitelia Jednoty dôchodcov Slovenska Valéria Pokorná, Martin Halas a Alojz Luknár. Rokovali s predstaviteľmi nášho Zväzu na čele s predsedom Pavlom Sečkárom.

Témou bola spolupráca a výhľad do budúceho obdobia, no predovšetkým zhodnotenie situácie, v ktorej sa nachádza tzv. strieborná generácia tvoriaca značnú časť aj členskej základne SZPB, a tak obe organizácie v tomto smere spájajú spoločné úlohy i povinnosti.

Vláda zradila antifašistický odkaz

V spoločnom vyhlásení vyjadrili organizácie nesúhlas, aby sa návrhy zákonov v Národnej rade SR schvaľovali stranami a poslancami s fašistickým pozadím.

Protifašistický a sociálny rozmer sú podľa zástupcov oboch organizácií základom fun-

govania demokratického štátu. Ostro odsudzujú komunikáciu so zástupcami neofašistických subjektov v parlamente. Demokratické politické strany by mali byť sociálne, protikorupčné, ale aj antifašistické. Súčasná vláda prekročila pomyslený Rubikon a zradila protifašistický odkaz, ku ktorému sa SZPB a JDS hlásia.

Spoločná kritika extrémistických síl

„SZPB dlhodobo vystupuje proti extrémnym silám propagujúcim nacionalizmus, šovinizmus, rasizmus, neoludáctvo, neofašizmus, neonacizmus a xenofóbiu,“ zdôraznil Pavol

Sečkář. „V tomto období je to zvlášť významné.“

Podľa Valérie Pokornej, poverenej zastupovaním Jednoty dôchodcov na Slovensku „zákonky nemôže koalícia ani opozi-

cia schvaľovať s pomocou politikov podporujúcich a prezentujúcich fašistické a iné nenávistné myšlienky. Zhodli sme sa na tom a budeme spoločne vystupovať voči týmto náladám. Odsudzujeme politikov, ktorí zľahčujú protifašistický odkaz naj-

mä v kontexte so súčasnými udalosťami na Ukrajine.“

Na záver našich hostí previedol stálou expozíciou SZPB Za slobodu! jej kurátor a predseda Klubu výtvarných umelcov a teoretikov pri Zväze Ladislav Skrak.

Pavol Sečkář s Viliamom Longauerom privítali na pôde SZPB predstavitel'ov JDS Valériu Pokornú, Alojza Luknára a Martina Halasa (celkom vpravo).

foto: Ladislav Skrak

Obhajcovia Tisovho režimu a

Branislav Balogh, foto: archív R. Duda

Richard Duda, s ktorým sme sa v predošlom čísle rozprávali o potravinovej bezpečnosti a kvalite potravín je aj predsedom Ústredného zväzu židovských náboženských obcí. Zdôrazňuje, že v slovenskej politike nemajú miesto ľudia, ktorí spolupracujú s neofašistami a neonacistami. O to viac, že slovenskú spoločnosť za antisemitskú nepovažuje, pričom najväčší prísľub tolerancie vidí v mladých.

Stretávame sa v čase, keď si štát Izrael pripomína výročie svojho vzniku. Čo to znamenalo pre židovskú diaspóru vtedy a aký význam sa tomuto dátumu kládie dnes?

Izrael je vyjadrením odvekej túžby židovského národa mať vlastný štát. Už pred druhou svetovou vojnou existovalo hnutie, ktoré hlásalo, že Židia, roztrúsení po celom svete, by sa mali vrátiť do svojej pravlasti. V roku 1948, teda tri roky po vojne, ktorá spôsobila smrť šiestim miliónom európskych Židov, oficiálne vznikol štát Izrael na mieste, ktoré sa priamo spomína v Tóre. Mnohí preživší holokaustu nemali silu ani chuť ostať žiť vo svojej pôvodnej krajine. Z Európy sa najčastejšie loďou vydali do vtedajšej Palestíny, respektíve na územia pod britským mandátom. Takže zakladateľmi Izraela boli tí, ktorí prišli o všetko – rodinu, majetok a vieru v ľudskosť. Možno sa chceli zbaviť traumy, duševné utrpenie prekryť fyzickou prácou, a preto sa pustili do budovania novej vlasti. Dnes je to vyspelá parlamentná demokra-

cia (jediná na Blízkom východe), krajina so špičkovým zdravotníctvom, školstvom, ktorá je však vystavená bezpečnostným hrozbám. Izrael sa tiež stará o ochranu najposvätejších miest judaizmu.

Má jeho existencia význam aj pre Židov v diaspóre?

Židia mimo Izraela mali už mnoho príležitostí vystáť sa a ak tak neurobili, znamená to, že si želajú žiť v krajine, v ktorej sa narodili. Pozerajú sa na Izrael ako na štát, ktorý im poskytne útočisko, ak by boli v ohrození. Juhoslovanskí v 90. rokoch a ukrajinskí Židia dnes dostali okamžite možnosť leteckým mostom odletieť do Izraela a usadiť sa v ňom.

Čím je výročie prvého transportu židovských dievčat a mladých žien zo Slovenska do nacistického koncentračného tábora Auschwitz pre súčasnú židovskú komunitu u nás?

Slovenská židovská komunita je veľmi malá. Každý z nás prišiel v druhej svetovej vojne o niekoho z rodiny. Výro-

Jednou z úloh predsedu sú rokovania s medzinárodnými organizáciami. Richard Duda sa zúčastňuje online rokovania Svetového židovského kongresu.

čie prijatia Židovského kodexu 9. septembra a výročie prvého transportu židovských žien 25. marca je v prvom rade spomienkou na to, že krajina, v ktorej žili naši predkovia, ich zrazu vyhlásila za zlych a nečistých do tej miery, že im odňali ľudské práva, zhabali majetok a vyviezli ich postojáčky v dobytčom vozni. Pre každé-

ho člena židovskej komunity je to teda traumatická spomienka, hoci patrí k druhej, tretej a štvrtej generácii po holokauste.

Akým spôsobom sa slovenská spoločnosť po ôsmich desaťročiach vyrovnáva s „naším“ holokaustom?

Existuje konsenzus o tom, že vojnový slovenský štát a konanie jeho vrcholných predstaviteľov bolo absolútnym zlom. Nemcom sa bravúrne podarilo spracovať čiernu kapitolu ich histórie práve tým, že sa ju ničím nesnažili ospravedlniť, či ťarchu zločinov zľahčiť. Využili ju na poučenie sa a môžu hľadať vpred. Aj keď sa od vojnového Nemecka líšime SNP, konečne sa i na Slovensku blížime do toho stavu. Tí, ktorí cítia potrebu ospravedlňovať zločiny krkolomnými teóriami a vysvetleniami, sú dnes na okraji prostredia, kde pôsobia. Ak ide o politikov, sú označovaní za extrémistov, ak ide o historikov, majú nálepku revizionistov a skutoční vedci ich úplne odmietajú. Inými slovami, v dnešnej dobe ten, kto obhajuje vojnový slovenský štát, je v tej istej kategórii ako ľudia, ktorí tvrdia, že Zem je plochá.

A čo viac či menej latentný antisemitizmus v súčasnej slovenskej spoločnosti?

S istou úľavou môžeme skonštatovať, že dnešní mladí ľudia sú oslobodení od toho tradičného, folklórneho antisemitizmu motivovaného náboženstvom a dávnymi legendami. Samozrejme, dodnes existujú v spoločnosti stereotypy, najmä

o tom, že Židia poťahujú nitkami, že všetko riadia – či už slovenskú spoločnosť alebo celý svet. Vraj stoja za médiami, ovládajú finančný sektor a rôzne iné sféry. Keď sa však autori takýchto výrokov dozvedia, že na Slovensku sa pri sčítaní obyvateľov k židovstvu prihlásilo 2007 obyvateľov Slovenska, sú prekvapení, zneistení a zamýšľajú sa nad tým, ako môže taký nízky počet ľudí, najmä v pokročilom veku, všetko ovládať. Teda na otázku, či existuje na Slovensku antisemitizmus alebo nie, odpoviem len toľko, že určite nie je väčší ako v okolitých krajinách. Dôverujem najmä inteligentnej a rozhladenej mladej generácii, že vďaka nej bude neustále klesať.

Máte za sebou audienciu vo Vatikáne, aký je vzťah súčasného pápeža a predstaviteľov ostatných kresťanských cirkví voči Židom u nás?

Zbližovanie kresťanov a židov bolo zjavné už po Druhom vatikánskom koncile. Vznikol koncept s názvom židovsko-kresťanský dialóg, ktorý obe komunity zbližoval. Pápež Ján Pavol II. navštívil štát Izrael, vstúpil do synagógy, inými slovami, on je jedným z priekopníkov intenzifikácie židovsko-kresťanského dialógu. Súčasný pápež sa ako prvý venoval slovenskej židovskej komunite, všimol si jej existenciu. Pred niekoľkými rokmi vo Vatikáne prijal našu delegáciu a počas svojej návštevy u nás, čo je všeobecne známe, sa stretol s predstaviteľmi slovenskej židovskej komunity na Rybnom námestí v Bratislave. Môžem skonštatovať, že kresťansko-židovský dialóg na Slovensku funguje, hovoríme o témach, na ktorých sa dokážeme zhodnúť, ale určite po tom, čo odznelo z úst pápeža Františka na Rybnom námestí sa už nebudeme vyhýbať ani téme vojnového slovenského štátu. Pápež František sa vyjadril tak, že už určite nemôže dôjsť zo strany našich kresťanských bratov k akejkoľvek dezinterpretácii udalostí druhej svetovej vojny. V rámci židovsko-kresťanského dialógu už niekoľko rokov úspešne realizujeme projekt Otvárame dvere, vďaka ktorému sme získali mnoho nesmierne zaujímavých poznatkov.

Ako hodnotíte prístup štátu a jeho inštitúciu k pamiatkam židovskej kultúry na Slovensku?

Na Slovensku je vyše 800 židovských cintorínov a nespočetné množstvo synagóg. Je to kultúrno-historicko-architektonické dedičstvo po židovskej komunite, ktorá tu žila pred voj-

Na stretnutí s poslednou preživšou prvého transportu Židov zo Slovenska, dnes už zosnulou Laurou Španíkovou.

Koby tvrdili, že Zem je plochá

Suverén mestského štátu Vatikán pápež František sa počas svojej návštevy Slovenska stretol 13. 9. 2021 na Rybnom námestí v Bratislave s predstaviteľmi Židovskej komunity.

V predvečer Pamätného dňa obetí holokaustu v roku 2021 prijal minister zahraničných vecí Ivan Korčok predstaviteľov ÚŽŽNO, ŽNO Bratislava, Múzea židovskej kultúry a jeho Múzea holokaustu v Seredi.

nou. V súčasnosti sú tieto pamiatky vo veľmi špecifickej situácii. Iným menšinám, či už etnickým alebo náboženským, sa nestalo, aby prakticky z roka na rok zanikli, ako sa to stalo židovskej komunite. Inými slovami, zrazu nemal kto chodiť do synagóg, zrazu sa nemal kto starať o hroby. Cintoríny i synagógy si vyžadujú opateru, údržbu. Dnes nemáme ambície prevádzkovať synagógy na pôvodný účel, pretože jednoducho niet pre koho. Preto sa snažíme uzatvárať dohody so štátom, samosprávami i súkromnými subjektmi a sme veľmi radi, keď sa nám podarí dosiahnuť náš cieľ – nájsť nové využitie synagóg na kultúrne účely alebo iné všeobecne prospešné účely. Židia na Slovensku takmer zanikli pričinením štátnej moci a im zhabaný majetok prešiel do rúk štátu či arizáciou jeho prísluhovačom, radi by sme dnes našli systémové riešenie situácie – spolu s predstaviteľmi súčasného Slovenska sa pokúšame nájsť spôsob, ako zabrániť úpl-

nému schátraniu a zániku tohto dedičstva.

V čom spočívajú hlavné špecifiká slovenskej židovskej komunity v porovnaní inými európskymi krajinami?

My sa prakticky nelíšime od iných židovských komunit v strednej Európe. Na rozdiel od západnej Európy sme značne sekulárna komunita, ktorá si však ctí tradície svojich predkov a dodržiava niektoré náboženské zvyky. Robia tak aj tí, ktorí už veriacimi Židmi nie sú. Z hľadiska počtu príslušníkov našej komunity sú veľmi časté zmiešané manželstvá a z nich vyplývajúca rôzna intenzita pocitovania „židovstva“ a židovskej identity.

V NR SR dnes pôsobia dva neofašistické subjekty, prinajmenšom tolerantný postoj k ľudákemu režimu Jozefa Tisu majú aj niektorí ďalší poslanci z opozície i vládnej koalície. Čo by ste v tomto ohľade poradili slovenským relevantným politikom?

puje s nimi do koalície, nepredkladá spoločné návrhy zákonov. Inými slovami, mal by vzniknúť reflex, že slušný človek náckov ignoruje vždy a všade.

Čo považujete za hlavné výzvy pre ÚŽŽNO odkedy ste jeho predsedom?

Mojim hlavným poslaním je dôstojne reprezentovať židovskú komunitu navonok – voči majoritnému obyvateľstvu, voči slovenskej vláde a inštitúciám. Inými slovami ukázať, že Židia tu stále žijú, že nie sú ustráchanou menšinou, ktorá sa bojí čokoľvek nahlas povedať, nedajbože kritizovať dianie v spoločnosti a ktorá sa snaží o rýchlu asimiláciu, aby jej už nehrozilo žiadne nebezpečenstvo. So štátom sa usilujem viesť úprimný a otvorený dialóg a ozývam sa, keď nadobudnem pocit, že je akejkol'vek menšine (nielen židovskej) ubližované. Zároveň sa pomaličky snažím zlepšovať atmosféru vo vnútri komunity a robiť z nej jeden súrodý celok, ktorý si navzájom vie pomôcť. Chceme, aby sa komunita zblížovala, poznala sa. Preto napríklad organizujeme rôzne celoslovenské podujatia, najmä pre mladú generáciu. A keďže nás už je veľmi málo, vôbec to nie je nedosiahnuteľné.

Naši čitatelia pravidelne s exkurziami navštevujú múzeum v Seredi. Vidíte ďalšie možnosti rozvoja povedomia o holokauste?

S povedomím o holokauste je to zložité, pretože na jednej strane počujeme hlasy, že sa o ňom hovorí príliš veľa, že človek otvorí chladničku a vyskočí slovo holokaust, ale z prieskumov vyplýva, že mnohí to slovo ani nepoznajú. Vo všeobecnosti by sa malo o holokauste učiť na hodinách dejepisu, ale aj iných predmetov (občianska výchova) a robiť to nenásilným, no

efektívnym spôsobom. Musíme docieľiť taký stav, aby ľudia vedeli, že v minulosti sa udiala tragédia, ktorou takmer zanikol celý národ z dôvodu sfanatizovania frustrovaného obyvateľstva. Toto poznanie je dnes opäť veľmi aktuálne a malo by slúžiť ako memento pre dnešnú i budúce generácie.

Do akej miery sa darí udržiavať sociálnu a zdravotnú starostlivosť o starých členov komunity?

Keďže sme malá komunita, usilujeme sa naozaj o každého jedného člena dôstojne postarať. Nikto nesmie ostať osamelý, bez prostriedkov alebo bez dostatočnej zdravotnej starostlivosti. V Bratislave prevádzkujeme židovský penzión pre seniorov Ohel David, kde sa na veľmi vysokej úrovni staráme o členov židovských obcí z celého Slovenska. Dvanásť existujúcich židovských obcí po celom Slovensku má za úlohu starať sa o svojich členov tak, aby sa každému dostalo presne to, čo potrebuje – zdravotná starostlivosť, sociálna starostlivosť a záujem zo strany iných členov obce.

Jednou z činností SZPB je šírenie osvety na základných školách o 1. a 2. odboji, dôsledkoch fašizmu a stavovskej spoločnosti, obrana pluralitnej demokratickej spoločnosti, pripomínanie si SNP a snaha humanizovať spoločnosť. V čom vidíte potenciál rozvíjania spolupráce?

So SZPB budeme veľmi radi spolupracovať, ale v minulosti sme nemohli akceptovať, ak v jeho vedení boli ľudia, ktorí sa spreneverili názvu vašej organizácie. Sme otvorení akejkol'vek spolupráci, myslím si, že najdôležitejšia je spolupráca na projektoch, ktoré budú humanizovať spoločnosť. Veľmi radi budeme partnermi projektov SZPB a tiež my zväz radi prizveme do našich.

Významnou úlohou ústredného zväzu je starostlivosť o starých členov komunity. Richard Duda na návšteve zariadenia pre seniorov Ohel David, ktorého zriaďovateľom je ÚŽŽNO.

Hrdinovia „nepáchajú“ trestné činy!

Eduard Stehlík, český vojenský historik

Uplynulo dvadsať rokov, čo sme s kolegami vo Vojenskom historickom ústave pripravili výstavu Atentát – Operácia Anthropoid 1941–1942, ktorá mala mimoriadny ohlas u nás i v zahraničí.

Práve vtedy sme začali systematicky opravovať publicistov, aby v súvislosti s atentátom na Reinharda Heydricha prestali používať obrat, že ho Jan Kubiš s Jozefom Gabčíkom „spáchali“. Opakovane sme ich upozorňovali, že tým preberajú dikciu goebbelsovskej propagandy, pretože sa páchajú trestné činy, ale atentát na predstaviteľa nemeckých nacistov trestným činom nebol.

V súvislosti s Heydrichovou likvidáciou sa slovné spojenie „spáchanie atentátu“ objavuje dnes už len sporadicky a novinár či komentátor, ktorý ho použije, sa zväčša zahanbí a ospravedlní sa za to.

Nie je atentát ako atentát

O mnoho rokov neskôr prišli niektorí autori s nápadom pre-

stať označovať Jozefovu a Janovu akciu proti Heydrichovi ako atentát a nahrádzať to termínom „vojenský útok“. Vraj výraz atentát v sebe nesie negatívny náboj. Domnievam sa, že to nie je správne, a to napriek tomu, že dnes žijeme vo svete, kde sa každý deň odohrá niekoľko činov, ktoré by sme podľa súčasného chápania mohli označiť za atentát.

Ak otvoríme ktorúkoľvek z renomovaných encyklopédií, dozvieme sa, že „atentát je útok na život známej osobnosti vedený zväčša z politických príčin“. V dejinách sa ich uskutočnili tisíce. Zomierali pri nich kráľi, prezidenti, členovia vlád, poslanci aj politickí oponenti.

Po niektorých sa svet otriasol hnevom nad obľudnosťou

takého činu. Boli však i také, po ktorých si ľudia vydýchli, alebo sa z nich dokonca otvorene radovali. Bývalo to vtedy, keď obeť útoku patrila k tým, čo rozsievali smrť, utrpenie a skazu. Takým bol nepochybne aj ten v okupovanej Prahe 27. mája 1942.

Umelo vytvorené slovné spojenia

Navyše o útoku na Heydricha ako o atentáte hovoria de facto všetky dostupné dokumenty čs. exilovej vlády, II. odboru (spravodajského) Ministerstva národnej obrany ČSR v Londýne, osobné poznámky Františka Moravca, ako aj archívy britských partnerov z SOE, ktorí sa na jeho realizácii priamo podieľali. I v pamätiach súčasníkov a dostupnej literatúre nájdeme prakticky bez výnimky pre túto operáciu označenie atentát.

Ak sa vysloví v českom a vari aj v slovenskom prostre-

Československí vojaci vo Veľkej Británii.

foto: archív redakcie

dí slovo „atentát“, väčšina ľudí si pod tým vybaví ten z mája 1942. Zámer nenazývať útok na zastupujúceho ríšskeho protektora atentátom preto chápem ako určitú nešťastnú snahu obísť najkorektnejšie označenie tejto ozbrojenej akcie bez ohľadu na to, aký je pôvodný význam tohto slova.

Možno počujem trávu rásť, no nerád by som sa dočkal doby, keď sa bude v rámci prehnannej korektnosti slovo atentát už vo vydaných publikáci-

ách, románoch, filmoch a odborných štúdiách nahradzovať zložitými a kostrbatými obratmi. Alebo aby raz v televízii dali vynikajúci Sequensov film Atentát z roku 1964 pod názvom *Vojenský útok*.

Preto pre mňa útok českých a slovenských vlastencov na Heydricha navždy zostane atentátom. Atentátom, ktorý bol vykonaný, uskutočnený, ale v žiadnom prípade nie spáchaný.

(Medzititulky redakcia Bojovník)

Najlepší kamaráti Jan Kubiš (vľavo) a Jozef Gabčík. foto: archív redakcie

Martin Krno

Jozef Gabčík a Jan Kubiš sa zoznámili v Poľsku, kde sa po emigrácii z vlasti prihlásili do tvoriaceho sa čs. vojska v zahraničí, aby bojovali za obnovenie demokratickej Československej republiky. Stali sa z nich najlepší priatelia.

V lete 1939 odplávali do Francúzska, kde sa zaviazali slúžiť v Cudzineckej légii. Koncom septembra sa v Agde zaradili do vznikajúcej čs. zahraničnej armády. Neskôr sa zúčastnili na bojoch o Francúzsko. Po jeho porážke 12. júla 1940 ich čakala plavba do Veľkej Británie. Po špeciálnom výsadbárskom a spravodajskom

výcviku ich v noci z 28. na 29. decembra s ďalšími vlastencami lietadlom RAF vysadili desať kilometrov od Prahy.

Slovák Jozef Gabčík

Narodil sa 8. apríla 1912 v Poluvsí (časť Rajeckých Teplíc) v rodine robotníka. Po skončení obcej a meštianskej školy odišiel do Čiech. V Kostelci nad Vltavou sa vyučil za kováča a zámočníka. Na základnú vojenskú službu nastúpil 1. októbra 1932 do pechotného pluku v Košiciach. Absolvoval poddôstojnícku školu v Prešove s veľmi dobrým prospechom.

Po skončení prezenčnej služby pokračoval na vlastnú žiadosť ako ďalšielúžiaci poddôstojník. Roku 1937 nastúpil ako civilný zamestnanec do to-

Priatelia na život a na smrť

várne na výrobu bojových plynov v Žiline. Po nehode, keď sa nadýchal jedovatých pár, ho preložili do skladu bojových látok v Trenčíne. Predtým, ako ho prevzala nemecká armáda, poškodil prepravné zásobníky.

Vo februári 1941 ho v Británii zaradili do výcviku pre plnenie úloh zvláštneho určenia a stal sa jedným z prvých ôsmich absolventov kurzu útočného boja v Škótsku, ktorí mali o.i. vykonávať špionáž a sabotáže na nepriateľskom území. Keď po úspešnom atentáte na Heydricha došla parašutistom v krypte pravoslávneho chrámu 18. júna 1942 munícia, Gabčík spolu s ostatnými spáchal samovraždu, aby sa vyhol zajatiu nacistami.

V roku 1948 premenovali na jeho počesť mestečko Beš na Gabčíkovo. Jeho meno nesie aj vodné dielo na Dunaji vybudované v katastri tohto mesta. V čestnom názve ho má aj 5. pluk špeciálneho určenia v Žiline. Pred kasáňami stojí jeho socha, ktorej autor je Štefan Pelikán. Na rodnom dome umiestnili pamätnú tabuľu, oproti postavili pomník s bustou Gabčíka od sochára Petra Repku. V máji 2015 pri príležitosti 70. výročia víťazstva nad fašizmom ho povýšil prezident SR do hodnosti brigádny generál a o dva roky generálmajora in memoriam.

Čech Jan Kubiš

Narodil sa 24. júna 1913 v Dolných Vilémoviciach na Vysočine. Najskôr pracoval

ako kurič v miestnej tehelni. Po skončení vojenskej prezenčnej služby zostal ako ďalšielúžiaci poddôstojník v armáde – v strážnom prápore XIII na severnej Morave. V rámci 1. čs. pluku sa zúčastnil na ústupových bojoch vo Francúzsku, za preukázané hrdinstvo ho vyznamenali francúzskym vojnovým krížom.

Po vzniku 1. samostatnej čs. brigády v Spojenom kráľovstve slúžil ako zástupca veliteľa čaty v pešom prápore. Neskôr sa prihlásil k plneniu zvláštnych úloh v nepriateľskom tyle. Po absolvovaní viacerých špeciálnych kurzov sa stal členom výsadbku Anthropoid.

Kubiša počas boja v pražskom chráme na chóre ťažko zranili črepiny granátu, po čom stratil vedomie. Ešte v ten deň podľahol ťažkým zraneniam krátko po prevoze do lazaretu SS v Podolí. Celú Kubišovu rodinu (otca, bratov s manželka-

mi a nevlastné sestry) nemeckí nacisti zatkli a 24. októbra 1942 zavraždili plynom v koncentračnom tábore Mauthausen.

Už počas vojny ho povýšili in memoriam na poručíka, pri oslavách 60. výročia atentátu do hodnosti plukovníka. Posmrtné mu udelili dva Čs. vojnové kríže, britské vyznamenanie King's Commendation for Brave Conduct, Čs. vojenské rady Za svobodu a Za víťazstvo. Pri príležitosti 100. výročia Kubišovho narodenia otvorili malé múzeum v jeho rodnom dome.

Ulice pomenované po Gabčíkovi a Kubišovi možno o.i. nájsť v Prahe blízko pomníka operácie Anthropoid, ktorý odhalili v roku 2009. Od roku 2010 existuje v krypte Kostola svätých Cyrila a Metoda v pražskom Novom Meste verejne prístupný Národný pamätník venovaný všetkým hrdinom heydrichiády.

Okno do krypty Kostola sv. Cyrila a Metoda, ktorým púšťali dnu prúd vody a dusivý plyn.

foto: archív redakcie

Klára Jarunková písala aj o vojne

Jana Borgulová, publicistka a múzejníčka

Foto: archív autorky

V huriavku spoločenských udalostí zanikla spomienka na storočnicu narodenia jedinečnej spisovateľky Kláry Jarunkovej (28. 4. 1922–11. 7. 2005). Ešteže zopár mediálnych výstupov korunovalo niekoľkoročné úsilie horehronských dobrovoľníkov, ktorí v jej rodnom dome na Červenej Skale 29. apríla sprístupnili pamätnú izbu a expozíciu histórie pošty.

Zároveň na objekte odhalili pamätnú tabuľu na počesť spisovateľky a dali do obehu poštovú známku s jej portrétom. Jarunkovej osud nebol jednoduchý. Mladej rodine s piatimi deťmi zomrela matka, otec pre pracovné zaťaženie nestačil na výchovu, preto sa ich ujala otcova sestra.

Dbala na vzdelanie detí, a tak sa s nimi presťahovala do Banskej Bystrice. Tu v roku 1940 budúca spisovateľka absolvovala dievčenské gymnázium Karola Kuzmányho.

Úspešné prózy pre deti a mládež

Tri roky učiteľovala na detvianskych lazoch, aby si zarobila na vysokoškolské štúdium. Hoci ho napokon nedokonči-

Život v okupovanom centre SNP

Na základe autobiografických zážitkov spracovala román **Čierny slnovrat** (1979) o živote v okupovanom centre SNP. V roku 1984 sa dočkal filmového spracovania v hlavnej úlohe s Vierou Strniskovou. Škoda, že sa o ňom málo vie, najmä práve v Banskej Bystrici. Súčasníci by sa dozvedeli priamo zo zdroja, aká atmosféra vládla v meste po odchode povstaleckých síl a obsadení nemeckými vojskami.

Jarunková nenapísala heroický vojnový román, ale ako žena spracovala udalosti tak, ako sa premietali do života jednoduchej rodiny, matky a jej troch dcér. Sugestívne vykreslenie atmosféry ťažko skúšaného mes-

Klára Jarunková rada tvorila aj v Dome spisovateľov v budmerickom kaštieli. Na snímke so spisovateľmi Astrid Saetherou z Nórska a Gyorgyom Sebestyenom z Rakúska.

vosť, naduté prejavy politikov, ktorí medzi ňu a jej milých položili nenávisťnú hranicu. Ale aj mesto pod Urpínom sa zmenilo, stretávala tam predovšetkým ženy, deti a starcov:

„Muži tu predsa ostať nemohli. Ani jeden zdravý chlap nemôže žiť s Nemcami v obsadenom meste. Každý sa stával v ich očiach nebezpečným banditom. Okrem, pravdaže, gardistov a iných pomáhačov. Nie, nemohli ostať. Aj skrývať sa by tu bolo nebezpečné. Ľudia jeden druhého poznajú, všetko o sebe vedia a vojna skrivila charaktéry, naplodila udavačov z presvedčenia i zo strachu.“

Domy museli byť odomknuté

Anna doma zisťuje, že všetko musí byť odomknuté, aby okupanti mohli hocikedy prísť a poprezerat' byt, či sa tam niekto neskrýva. Dozvedá sa, že počas Povstania im tam nasťahovali troch židovských utečencov, ktorí však museli po obsadení Bystrice ujsť. Časť z nich na úteku zahynula, ale jedna z nich sa tajne do bytu vrátila a ohrozovala svojou prítomnosťou domácich, nedokázali ju však vyhodit'.

Navyše, do bytu chodieval aj vojak v esesáckej uniforme, z ktorého sa vykl'ul zbeh. Bol pôvodom Holanďan, čo sa zo začiatku dal opantať hitlerovskou mašinériou, no čoskoro z nej vytriezvel. Susedia v dome na námestí sa tiež charakterovo vyfarbovali podľa toho, ako im to mohlo priniesť úžitok.

„Dlhý čas živila Bystrica oveľa viac ľudí, ako uživiť vládala. Teraz je vyľudnená – jedna zo žien vraví, že v meste nestalo viac ako osem – deväťtisíc duší, pričom Nemcov ani ostatných nových príšielcov za duše neráta.“

Chvilie odkrývajúce charaktéry

Nechýba ani úsilie o propagandu, filmári prišli do mesta nakrútiť zábery na šťastných obyvateľov, ale robota im nej-

de, domáci pred nimi unikajú, a tak obrázky života v normalizovanej a skonsolidovanej Bystrice sa nedaria: „Môže byť niečo idyle vzdialenejšie, ako je život v obsadenej Banskej Bystrici? Pospolu tu žijú vlci aj ovce. Rozzúrení dobyvatelia podporovaní zradcami a rodiny, z ktorých niekto chýba, alebo je v nich navyše... Vlk obchádza, striehne, poľuje a ovce mlčia, kryjú sa, ratujú, ako vedia.“

V takých chvíľach sa odkrývajú charaktéry, najmä matky prežívajú neuveriteľné chvíle, ony nesú mravný étos rozporuplnej doby. Niet sa čo čudovať, že „na zmätenom, rozsypanom fronte bezpečne spoznáva nepriateľa, že háji pred ním životy, ratuje ich s nasadením všetkých síl; že proti strachu, besneniu rozzúreného protivníka dennodenne stavia štít neuveriteľnej odvahy. Je v tom svojom boji celkom sama. Bez súdruhov, bez kamarátskej jednotky i bez tyla.“

Jej bojovou pozíciou je miesto za sporákom v tmavej kuchynke, Pozícia, ktorú nikdy nemôže opustiť ani sa od nej, hoc len na čas, odpútať. Pre choré dieťa v izbe, pre štvannú strednú dcéru, pre biedu, ktorá chudobnému človeku znemožňuje každý pohyb. Zotrváva teda na svojej pozícii a bije sa, ako vie. Jej jediným veliteľom je láska a odpor k nepravosti. Jediným ko-

misárom obyčajné ľudské svedomie. Iného veliteľa ani komissára niet.“

Keď matka namiesto smiechu plače

Príchod slobody do mesta v marci 1945 prežívala rodina v pivnici pod domom. Prvým ohlasovateľom radostnej zvesti bol jeden z partizánov, od ktorého sa dozvedeli, že ich dcéra Pavlinka k oddielu nazad nedošla...

Namiesto radosti nekonečný žiaľ a plač. A vtom scéna ako z filmu: manželka kolaboranta na privítanie sovietskych vojakov naliala pálenky do pohárikov a núkala im ju na podnose. Anna to nevydržala a vyrazila jej podnos z rúk. Všetci stúpili, Rusi si to mohli všelijako vysvetliť. Radový vojak sa na ňu oboril, či za fašistami plače. Ale dôstojník ho zastavil:

„Nič nechápeš, nerozumieš. Tu plače matka... Koľko ich videl za vojny takto plakať, bezútešne žiaľit' práve vo chvíli oslobodenia? Stovky? Či tisíce? Doma v Rusku, na Ukrajine, v Poľsku a teraz i tu. Nerozoznáva už krajiny, nepamätá si mestá, nevšíma si krvi ani slz... Matku však vždy spozná. Dotkne sa jej žiaľu vlastnou vzdialenou spomienkou.“

Tu by sme mohli skončiť, ale, žiaľ, príbeh matky vo vojnovnej dobe má ďalšiu novú podobu.

(Medzititulky redakcia Bojovník)

Román Čierny slnovrat vyšiel v roku 1979 vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ.

la, takmer celý pracovný život strávila ako redaktorka v satirickom časopise Roháč.

Klára Jarunková je v povedomí čitateľskej verejnosti známa najmä ako autorka prózy pre deti a mládež, zaujala už pri debute **Hrdinský zápisník**, nasledovali úspešné romány **Jediná** a **Brat mlčanlivého vlka**, oba sfilmované. Stala sa známou aj v medzinárodnom kontexte, jej knihy preložili do 39 jazykov, získala viacero významných ocenení doma i v zahraničí. Nominovali ju dokonca na Nobelovu cenu za literatúru.

ta, výrazné charaktéry a pútaivosť jednotlivých príbehov, ktoré spája do románového celku, sú zárukou nevšedného čitateľského zážitku.

Mesto bez mužov

Vysokoškoláčka Anna sa z Bratislavy domov vrátila po obsadení Banskej Bystrice, aby matke a sestram pomohla prežiť ťažké časy. Najmä, keď sa dozvedela, že sa jej mladšia sestra Pavla zapojila do partizánskeho odboja pri Podbrezovej.

Znenávidela Bratislavu. Jej blahobyt, šmelinársku špina-

Zaslúžilá umelkyňa Klára Jarunková s Petrom Ševčovičom, Jozefom Lenártom a Vladimírom Mináčom na zjazde Zväzu slovenských spisovateľov vo vestibule bratislavského PKO.

Pod Tatrami o hodnotách mieru a demokracie

Na oslavu do Kežmarku zavítal aj podpredseda ObĽV Stará Lubovňa Peter Kober (druhý sprava), genmjr. v. v. Jindřich Joch, mesto reprezentoval náčelník MsP Štefan Šipula. foto: mesto Kežmarok

Branislav Balogh

V Kežmarku sa 6. mája v areáli hradu uskutočnila oslava 77. výročia konca 2. svetovej vojny. Na pietnom akte, na ktorom delegáciu SZPB viedol podpredseda ObĽV Poprad Vladimír Janeček, sa zúčastnili viacerí príslušníci OS SR vo výslužbe vrátane genpor. Vladimíra Vývleka.

Ústredným motívom príhovorov bola vybojovaná sloboda. Rečníci pripomenuli milióny mŕtvych, zničenie hospodárskeho a spoločenského života. Apelovali tiež na nevyhnutnosť vážiť si hodnoty mieru a demokracie.

V rovnaký deň sa spomienková slávnosť uskutočnila aj pri pomníkoch v Parku hrdinov v Poprade, kde okrem tajomníka ObĽV SZPB Jána Pavlovčína nechýbal viceprimátor Peter Pčola, zástupcovia okresu a občianskej spoločnosti. Predseda ObĽV Milan Kopko informoval aj o pietnych aktoch v obciach Svät, Vernár, Batizovce, Liptovská Teplička, Štrba či v Spišskom Bystrom.

Stretli sme sa na Marmone

Lýdia Hricíková, predsedníčka MO JDS a členka predsedníctva ObĽV SZPB v Starej Lubovni

Medzi tradičné aktivity Mestskej organizácie Jednoty dôchodcov Slovenska v Starej Lubovni patrí každoročný turistický pochod na vrch Marmon. Nachádza sa v malebnej prírode nad obcou Matysová a je spojený s významnou historickou udalosťou z 2. svetovej vojny.

Členovia MO JDS sa 27. mája stretli spolu s členmi Mestskej organizácie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Starej Lubovni a so zamestnancami Lubovnianskeho múzea – Hradu Stará Lubovňa. Krásne slnečné počasie prišlo účastníkom podujatia. Väčšina z nich prišla do cieľa výstupu peši z miestnej časti Podsadek.

Organizátorom výstupu bol skúsený dlhoročný turista a člen

výboru MO JDS Ján Barnovský. Účastníkom vybral primeranú trasu a svojím povzbudzovacím príspevom k pohodovému dosiahnutiu cieľa. Ohnisko, ktoré sa nachádza na Marmone, bolo čoskoro obsadené účastníkmi podujatia, ktorí si po malej chvíli pochutnávali na chutných slaninkách, klobáskach, ale aj zdravom ovocí a zelenine.

K účastníkom sa prihovril predseda Okresnej organizácie

SZPB Václav Homišan, ktorý im pripomenul historickú udalosť – haváriu sovietskeho lietadla, ktorá sa stala 14. septembra 1944. Vo svojom príhovore hovoril o leteci, poručíko-

Účastníci výstupu na Marmon. foto: autorka

torickej udalosti stojí od roku 2019 nový pamätník.

V individuálnych debatách sa s účastníkmi podujatia porozprávala aj zástupkyňa riaditeľne Lubovnianskeho múzea Stanislava Vidová a ďalší zamestnanci tejto inštitúcie.

Dobšiná si pripomenula koniec 2. svetovej vojny

Anna Macková

V pondelok 9. mája 2022 sa pri pamätníku osloboditeľov v Dobšinej uskutočnila spomienková slávnosť spojená s pietnym aktom kladenia vencov pri príležitosti 77. výročia ukončenia druhej svetovej vojny. Udatným hrdinom položili veniec a vyjadrili úctu a vďaku primátor mesta Dobšiná Ján Slovák a zástupkyňa mestskej organizácie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Dobšinej Mária Novotná.

Po úvodnej básni sa prítomným prihovril primátor mesta Ján Slovák: „Je potrebné, aby sme si aj v dnešnej dobe pripomínali hrôzy 2. svetovej vojny, prejavili úctu a vďaku všetkým hrdinom, ktorí položili svoje životy, aby sme my mohli žiť v mieri. Mier nie je samozrejmosťou ani v súčasnej dobe, keď aktuálne prebieha vojna na Ukrajine. Preto by každý z nás mal urobiť všetko pre to, aby nikto z nás už nikdy nemusel zažívať hrôzy vojny.“

Zástupkyňa ZO SZPB v Dobšinej Mária Novotná vo svojom príhovore načrela do kroniky mesta Dobšiná: „Ako na celom svete, tak aj v našom mestečku sme slobodu vítali s radosťou. Z príležitosti kapitulácie Nemecka a konečného mieru naše mesto usporiadalo veľkolepú oslavu. Domy boli ozdobené zástavami. V podvečer šiel ulicami mesta lampiónový sprievod s hudbou. Pred mestským domom boli slávnostné prejavy

vtedajších funkcionárov mesta. Na druhý deň prišli do mesta občania susedných dedín. Bol zriadený veľký pochod mestom. Na čele sprievodu kráčali tri dievčatá v krojoch a niesli zástavy – v strede československú, sprava slovenskú, zľava ruskú. Za nimi šla skupina partizánov, baníkov, hasičov – všetci v rovnosťatách. Potom občania a školská mládež so svojimi učiteľmi. Pochod sprevádzala hudba – robotnícka kapela z Dobšinej. Po oficiálnych oslavách bola zába-va celý deň.“

Ďalej vo svojom príhovore uviedla: „V tejto dlhej a hroznej vojne bojovali aj občania nášho mesta. Niektorí sa vrátili domov, aj keď s podlomeným zdravím, niektorí boli väznení v koncentračných táboroch. Tri-

násť stotočných Dobšínčanov sa domov z vojny nikdy nevrátilo. V týchto dňoch si uvedomujeme ešte viac, že sloboda nie je samozrejmosť, veľmi ľahko sa dá stratiť, ale získať ju späť je veľmi ťažké. Prajeme všetkým ľuďom na svete, aby mohli žiť

v mieri, v mieri pracovať, učiť sa, hrať sa a žiť v pokoji so svojimi rodinami.“

Na záver spomienkovej slávnosti primátor mesta poďakoval prítomným za účasť a uctenie si pamiatky bojujúcich i padlých vojakov v 2. svetovej vojne.

V Dobšinej si uctili obeť 2. svetovej vojny pri pomníku osloboditeľov. foto: autorka

Členky ZO Komjatice Marika Derďaková, Ružena Bilková, Ružena Polačková, Helena Szárazová a Marta Barátová. foto: autorka

Komjatice na hrdinov nezabúdajú

Marika Derďaková, predsedníčka ZO SZPB Komjatice

Slávnostným kladením vencov k pamätníkom si 77. výročie víťazstva nad fašizmom v 2. svetovej vojne uctilo mesto Štúrovo a obec Kamenín.

Pietneho aktu sa zúčastnili aj členky ZO SZPB Komjatice Marta Barátová, Ružena Bilková, Ružena Polačková, Helena Szárazová a Marika Derďaková.

Vojnový cintorín sovietskej armády v Štúrovo vznikol v roku 1946 a sú tam pochované pozostatky 5247 padlých vojakov Červenej armády. S príhovorom vystúpil aj spoluorganizátor podujatia predseda ObĽV Nové Zámky Jozef Marunič, prítomný bol aj tajomník ÚR Viliam Longauer.

Pri moste cez rieku Hron pri obci Kamenín sa nachádza pamätník na počesť najväčších a najkrvavejších tankových bojov na území bývalého Československa, pri ktorých bola Červená armáda nútená bojovať proti niekoľkonásobnej presile Wehrmachtu.

Záhada Malého Slavína

Martin Krno

Tri desaťročia sa bratislavskí antifašisti schádzajú pri pomníku dvoch červenoarmejcov, ktorí padli v oslobodzovacích bojoch 4. apríla 1945 v lesoch nad mestskou časťou Rača.

Obyčajne si rečníci vo svojich príhovoroch kládli otázku: Kto vie z ktorých končín Sovietskeho zväzu pochádzali Ivan Gorjunov a Nikolaj Jefimuškin? Aj teraz, 12. mája sa pri pietnom akte ne jeden z prítomných nad tým zamýšľal. Už sme sa túto hádanku pokúšali rozlúštiť pomocou Veľvyslanectva RF, no bez úspechu.

Gorjunov a Jefimuškin neboli letci

Dajaký novinár pred novembrom 1989 napísal, že išlo o letcov. Len to by tam muselo byť zostrelené nejaké vojenské lietadlo. Nič také sa v tejto časti Malých Karpát nenašlo. Bojovali v tej istej jednotke, alebo iba náhodou zahynuli približne na rovnakom mieste?

Čosi sa nám podarilo zistiť – mená oboch vojakov na leštených tabuliach, ktoré pred niekoľkými rokmi na „veľkom“ Slavíne umiestnili Rusi. Neklamný dôkaz, že telesné pozostatky, tak ako ostatných takmer 7000 bojových druhov padlých na západnom Slovensku, v 50. rokoch exhumovali a preniesli do masových hrobov na návrší nad Bratislavou.

O mierovom spolužití

Druhý májový štvrtok (cez víkend nám akciu nepovolili, lebo

by sme vraj zavádzali turistom) sa v rekonštruovanom areáli na polianke zišlo vyše stovky Bratislavčanov. V pracovný deň prišli zväčša skôr narodení. Pri pamätníku ich privítal predseda Klubu Nového slova Jozef Lysý a za bratislavskú organizáciu SZPB moja maličkosť. Nechýbal ani tajomník ÚR Viliam Longauer a partizántka Anna Bergerová, ktorá sa pre svoju účasť na zhromaždení 9. mája na Slavíne stala terčom nenávisťných útokov prostredníctvom telefonátov a sociálnych sietí.

Po príhovoroch vyzývajúcich k zastaveniu ozbrojenej agresie proti Ukrajine zazneli protivojnové verše. O slovo požiadala aj zástupkyňa Rusov žijúcich na Slovensku Anna Pirogovová, ktorá pochádza z ukrajinského regiónu Polesie. Ráno sa internetom spojila s priateľmi žijúcimi pri Moskve. Na „veľkom“ Slavíne majú pochovaného blízkeho príbuzného. Takto sa poďakovali, že si v Bratislave ctíme pamiatku osloboditeľov. Keby oni vedeli...

Dlhá tradícia

Za tradíciou pochodu na Malý Slavín stál niekdajší predseda mestskej organizácie SDL a neskôr primátor Bratislavy Milan Ftáčnik. Začiatkom apríla

1993, pri príležitosti 58. výročia oslobodenia hlavného mesta, sa tu zišlo len 20 ľudí. Pretože sa v ďalších ročníkoch opakovalo studené počasie, raz dokonca snežilo, padlo rozhodnutie presunúť podujatie ku Dňu víťazstva nad fašizmom.

Postupne sa pridávali členovia KNS, SZPB a Klubu bratislavských antifašistov pri strane Smer, ale aj diplomatické misie Ruskej federácie, Bieloruska a občas Ukrajiny. Kým mladší účastníci naďalej preferovali pešiu túru či jazdu na horských bicykloch, pre ostatných sme zaobstarali najprv jeden, potom dva autobusy.

Mnohí sa stretli až po troch rokoch

V roku 2019 na Malý Slavín prišlo okolo 250 ľudí, počas pandémie tam chodil iba organizačný výbor a niekoľko nadšencov. Preto sa mnohí videli až po troch rokoch. Pre viacerých dôchodcov to bola po dlhých mesiacoch prvá hromadná akcia v prírode. A k tomu výborný guláš a špekáčky.

K rozuzleniu neznámeho pôvodu dvoch Rusov z Malého Slavína došlo po troch týždňoch. Člena SZPB z Nitry a nadšeného propagátora klubov vojenskej histórie Slavomíra Fijalku zaujali ich mená. Pustil sa do archívov z 2. svetovej vojny, ktoré pred štyrmi rokmi sprístupnili na internete ruské úrady.

Slavomír našiel mapky, kto-

Účastníci podujatia si vyskúšali nové zariadenia v lokalite Malý Slavín.

foto: autor

rými červenoarmejci pred 77 rokmi zachytili aktuálnu taktickú situáciu na južných svahoch Karpát, vrátane Rače, či presnejšie Račišdorfu, ako sa vtedy táto samostatná obec volala. Objavil zoznam tuča sovietskych vojakov, ktorí padli v račianskom chotári a zrejme ich pochovali na dočasnom poľnom cintoríne v parčíku, kde dnes stojí pomník padlým v 1. a 2. svetovej vojne. Priezviská Gorjunov a Jefimuškin však vyčítal až v zozname z Marianky. Tá síce leží na opačných úbočiach Karpát, ale k Malému Slavínu je bližšia ako Rača.

Bojovali a zomreli v spoločnej jednotke

Napokon nám predložil rezultát: Ivan Semjonovič Gorjunov sa narodil v roku 1916 v dedine Kyčky v Teleginskom rajóne Penzenskej oblasti, Nikolaj Ivanovič Jefimuškin o rok skôr v obci Kopasevo Nikolajevské-

ho rajónu Uljanovskej oblasti. Ide o susedné regióny západne od stredného Povolžia.

Obaja padli 4. apríla 1945 ako príslušníci 7. gardovej všeobecnej armády, ktorá vznikla 16. apríla 1943, od jesene 1943 až do roku 1945 viedla boje na Ukrajine a v strednej Európe v rámci 2. ukrajinského frontu. Po vojne ju načas dislokovali do Maďarska a potom do Jerevanu, kde v súvislosti s rozpadom ZSSR zanikla 7. mája 1992.

Gorjunov a Jefimuškin slúžili dokonca v rovnakej jednotke s trocha záhadným názvom – 63. OŠR – samostatná trestná rota. Určite sa poznali a možno posledný raz vydýchli pri plnení spoločnej bojovej úlohy. To sa už asi nikdy nedozvieme. Iba ak by tieto riadky čítal ktosi tam pri brehoch najmohutnejšej rieky starého kontinentu. Iste, mnohí teraz sponchybujú, či aj Volga ešte patrí do Európy. Ale patrí.

Nikdy nezabudneme

Ludmila Saková, Ľubica Obuchová, ZO JDS Prašník

Naša ZO JDS Prašník si so ZO SZPB 27. apríla pripomenuli oslobodenie obce výletom vlakom do Banskej Bystrice. Tam nás privítali rodáci z Prašníka a predseda ObIV SZPB v Banskej Bystrici Ján Pacek, ktorý zabezpečil autobus na Kalište a návštevu múzea SNP.

Cestou na Kalište sme obdivovali krásnu prírodu, hlboké lesy a doliny. Občas nám bolo úzko na strmých serpentínach. J. Pacek nám zároveň priblížil dianie počas SNP v tejto oblasti a hrdinstvo ľudí z Kališťa.

Na mieste toho hrozného a nie ojedinelého vyčinenia besnejúcich fašistov nám behali po chrbte zimomriavky pri pohľade na ruiny domov, ktoré tu zostali ako nemá výtčtka na tieto hrozné časy. Pamätníkom nás previedol lektor Múzea SNP

pán Vigaš. Napokon sme položením venca vzdali úctu obetiam potrestaným za to, že pomáhali partizánom. Plní smutných dojmov o vypálenej dedine a ľuďoch, ktorí zaplatili tú najvyššiu daň, prešli sme Sadom života.

V Múzeu SNP nás lektor informoval o hlavných udalostiach od začiatku vojny do jej definitívneho ukončenia a pozreli sme si exponáty k jej jednotlivým etapám. Výklad bol veľmi zaujímavý s mnohými cennými informáciami. Naš druhý veniec sme položili pri večnom ohni.

Na to, čo sme videli a počuli nechceme zabudnúť, aby naše deti a vnúčatá nikdy nezasiahla takáto otrasná tragédia. Stále sú aktuálne slová generála Ludvíka Svobodu: „Nikdy nesmieme zabudnúť, ako ľahko sme slobodu stratili a ako ťažko, za cenu akého veľkého úsilia a veľkých obetí sme ju dobývali späť.“

Účastníci zájazdu z Prašníka na Kalište.

foto: Ludmila Saková

Predsedníčka občianskeho združenia Cyrilometodiada, Daniela Suchá a konateľ nadácie Pro Patria Anton Hrnko si 9. mája pripomenuli Deň víťazstva nad fašizmom položením venca padlým vojakom na bratislavskom Slavíne. Organizácie v tejto súvislosti pripomínajú, že národný socializmus v encyklike S úzkostlivou ľútosťou rázne odsúdil pápež Pius XI. už v roku 1937.

text a foto: A. Hrnko

- **Bacúch:** Božena Ďurčíková 80, Ján Kán 83 a Anna Véghová 70 rokov.
- **Banská Bystrica:** Mgr. Oľga Škripková 88, Jaroslav Kuvanec 80, Ľubica Halabuková 80, Katarína Chromeková 70 a Emília Sováková 82 rokov.
- **Bardejov:** Katarína Kopčaková 70, Miroslav Babej 65, Ján Hubler 83, Ján Kaščák 70, Zuzana Mlynárová 84, Anna Novotná 65, Pavol Goriščák 40, Alena Zamborská 70 a Eva Nahalková 75 rokov.
- **Bernolákovo:** Magda Dovaľovská 75 rokov.
- **Bojnice:** Norbert Šimko 91 rokov.
- **Bratislava:** Alojz Hrubý 90, Bohumil Krajačič 88, Ján Hason 75, Anna Steinerová 83 a Vlasta Hamplová 90 rokov.
- **Brezno:** Anna Simanová 65 a Mgr. Juraj Halaj 82 rokov.
- **Čaňa:** Viera Šoltésová 70, Alžbeta Kišová 81 a Marta Balogová 65 rokov.
- **Cetuna:** Oľga Stefániková 79 rokov.
- **Cigeľka:** Ján Sivák 60 rokov.

- **Cinobaňa:** Darina Belovová 81 rokov.
- **Čirč:** Mgr. Tatiana Varcholová 60 a Anna Ščerbáková 70 rokov.
- **Dobšiná:** Oľga Stolarčíková 75 rokov.
- **Dolné Vestenice:** Mária Podlúcká 83, Ľubica Kytková 65 a Mária Kutlišová 84 rokov.
- **Galanta:** Helena Steinová 65 a Ing. Vladimír Štefek 65 rokov.
- **Harmanec:** Milan Rečkovič 86 a Danka Petrášová 55 rokov.
- **Hliník nad Hronom:** Šatánová Soňa 75 rokov.
- **Jevsa:** Miroslav Demko 60 rokov.
- **Kamenica nad Cirochou:** Magdaléna Jacková 70.
- **Klenovec:** Mgr. Július Molitóriš 95, Ing. Anna Germanová 70, Ing. Ivana Romanová 81, Michal Dovala 81, Elena Ďurišová 80, Viera Georgievova 83, Júlia Parobeková 70 a Pavel Samáš 75 rokov.
- **Košice:** Emília Nótová 80, Anna Zitrická 65, Božena Flochová 88 a Magda Jakubčiaková 88 rokov.
- **Kokava nad Rimavicou:**

- Mgr. Elena Škorňová 45 rokov a Júlia Ľajzová 95 rokov.
- **Kráľovský Chlmec:** Viera Sotáková 80 rokov.
- **Lastovce:** Marián Galajda 45 rokov.
- **Lenartov:** Ján Karol 60 rokov.
- **Lesné:** Marianna Berilová 65 rokov.
- **Lipovec:** Jarmila Klisenbauerová 70 rokov.
- **Liptovský Mikuláš:** Emília Šed'ová 92, Pavel Šimko 40 a Ján Matonok 85 rokov.
- **Lučenec:** Dušan Šebian 65 a Katarína Činčurová 40 rokov.
- **Malé Ozorove:** Viera Kasardová 40 rokov.
- **Martin:** Jarmila Murčeková 80 rokov.
- **Medzibrod:** Valéria Dunajská 89, Pavlína Vaníková 92 a Silvia Hut'ková 70 rokov.
- **Medzilaborce:** Anton Gazdov 55, Rastislav Sirik 45 a Helena Dribňáková 70 rokov.
- **Michalovce:** PhDr. Janka Cibereová 60, Ladislav Ďurovčík 75 a Zuzana Pavlíková 40 rokov.
- **Myjava:** Alžbeta Bortelová 90 a Rudolf Náhlík 80 rokov.
- **Nacina Ves:** Serafína Dančev-

- ská 75 a Zdena Adamová 65 rokov.
- **Nižný Žipov:** Helena Gergeľyová 60 rokov.
- **Nová Baňa:** Jana Palajová 75 rokov.
- **Piešťany:** Vierka Bedrnová 97 rokov.
- **Poltár:** Jolana Lomenčíková 75 rokov.
- **Poniky:** Anna Dobošová 79, Ivana Trnková 52, Ondrej Magana 74, Ján Slávik 58 a Zoja Potkanová 56 rokov.
- **Prešov:** Oskar Šalko 88 a Pavol Timko 88 rokov.
- **Prievidza:** PhDr. Miroslav Samiec 75, Jarmila Haláčová 70, Mária Kotríková 75 a Ing. Ján Slobodník 85 rokov.
- **Prochot:** Miroslav Rozenberg 50 rokov.
- **Revúca:** Ladislav Antal 85, Zoltán Zagiba 85, Olívia Slováková 75 a Mgr. Ivana Niemiec 45 rokov.
- **Rimavská Sobota:** Mgr. Marta Kurilová 75, Marta Hlavínová 92, Drahoslava Hrončeková 70, Mária Golianová 94, Judita Séléšová 75, Valéria Pakanová 84 a Kornélia Wintschafterová 96 rokov.
- **Rožňava:** Ladislav Šimár 85 rokov.
- **Šambron:** Mária Katreničová 60 rokov.
- **Slovenské Nové Mesto:** Júlia Vavreková 85 rokov.
- **Snakov:** Helena Beňová 70 a Ján Bialko 55 rokov.
- **Špania Dolina:** Ján Fábik 80, Marta Kianicová 80, Pavel Kováč 75, Vladimír Volenský 70 a Martin Prikryl 35 rokov.
- **Stará Turá:** Janka Nerádová 71 a Dr. Marián Mesiarik 77 rokov.
- **Stebník:** Ján Los Božík 75 rokov.
- **Štrba:** Zuzana Grundvská 80 rokov.
- **Streda nad Bodrogom:** Mgr. Marián Kudrík 65 rokov.
- **Sukov:** Michal Šak 80 rokov.
- **Svit:** p. Malenka 75 rokov.

- **Topoľčany:** Helena Urbániková 80 rokov.
- **Tomášovce:** Ján Barkáč 81 rokov a Emília Jozafová 84 rokov.
- **Trebišov:** Božena Nováková 60 a Mgr. Rastislav Petrovič 70 rokov.
- **Trenčianske Teplice:** Boris Pšenčík 75, Jozef Chyba 75, Ing. Pavol Híreš 75 a Zuzana Šedinárová 50 rokov.
- **Trenčín:** Pavol Liška 95, Ing. Ján Šatara 88, Marta Štubňová 84 a Žofia Žilková 70 rokov.
- **Veľaty:** Božena Jacková 70 rokov.
- **Veľké Teriakovce:** Pavel Zibrin 97 rokov.
- **Vinné:** Viktor Kilian 60 rokov.
- **Vráble:** Mária Gardianová 75 rokov.
- **Vysoká nad Kysucou:** Pavla Bočíková 80 rokov.
- **Zemianske Kostol'any:** Margita Mokošová 70 rokov.
- **Zemplínska Teplica:** Tomáš Čirip 25 rokov.
- **Zemplínske Hradište:** Mária Halíková 75 a Patrícia Železnáková 30 rokov.
- **Zvolen:** Pavel Pacala 70 a Mgr. Emília Vongrejová 70 rokov.
- **Zvolenská Slatina:** Mária Kalinová 82, Anna Longajová 84, Anna Ostroľucká 78 a Anna Pašková 85 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme.

Navždy sme sa rozlúčili

- **Malé Ozorovce:** so 71-ročným Ing. Mikulášom Kušnírom.
- **Prievidza:** s 84-ročným Ing. Jánom Slobodníkom.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Za Jánom Slobodníkom

Soňa Pinková, foto: archív ObIV Prievidza

Posledný májový deň tohto roku naše rady opustil dlhoročný člen ZO SZPB pri HBP a.s. Prievidza Ing. Ján Slobodník v nedožitých 85 rokoch.

Narodil sa 27. 6. 1937 v Iliashi (dnes súčasť Banskej Bystrice) ako prvé dieťa v rodine malého roľníka. V siedmich rokoch ho zastihli vojnové udalosti súvisiace s SNP a neskôr s prechodom frontu. Kruté vojnové udalosti, vraždenie židovských občanov v neďalekej Kremničke, poprava obesením troch rodinných príslušníkov zanechali v ňom ako malom dieťati trvalý odpor voči vojne. Svojim trom synom, neskôr aj vnúčatám tieto historické udalosti priblížil.

Preto sa stal sympatizantom a v roku 1997 aj členom ZO SZPB pri bani Cigeľ neskôr pri HBP a.s. Prievidza.

Počas dlhých rokov členstva sa snažil aj u mladej generácie formovať odpor voči vojne. V základnej organizácii pôsobil ako podpredseda a neskôr ako predseda v období rokov 2011–2017 a člen ObIV SZPB. V r. 2018 mu bol udelený titul „Čestný predseda“. Za aktívnu činnosť získal Pamätnú medailu pri príležitosti 60. výročia SNP. V roku 2007 mu bola udelená Medaila M. R. Štefánika III. stupňa a v roku 2017 Medaila M. R. Štefánika II. stupňa.

S vďakou za jeho záslužnú prácu v prospech SZPB vyjadrujeme česť jeho pamiatke.

Ján Štefánik oslávil storočnicu

Branislav Balogh

Ako v prípade iných priamych účastníkov odboja, aj životné skúsenosti klenovského rodáka Jána Štefánika sú obohatením nášho poznania o minulosti. Hrdina známy svojou skromnosťou sa narodil 15. 3. 1922 v Klenovci. Vyrastal v skromných pomeroch. Do školy chodil v Klenovci a keď sa ho dcéra po rokoch spýtala, kto bol z chlapcov v škole najbystrejší, okamžite zareagoval: Predsa Vlado Mináč! Veru, pán Štefánik patrí ku generácii, ktorá pamätala a zažila nestorov slovenskej literatúry 20. storočia.

Bohaté lesy „môžu“ za to, že sa aj z Jána stal drevorubač, ktorý „pálil drevené uhlie v mĺlach“. Tak sa nazývalo na hromadu uložené tlejúce drevo určené na výrobu drevného uhlia, pokryté čečinou a vlhkom zemu. Prvého októbra 1943 nastúpil na vojenskú službu v Novom Meste nad Váhom. Vykonal ju na viacerých miestach, neobišiel ani Bratislavu. Po nálete na rafinériu Apollo 16. júna 1944, ktorému padlo za obeť 176 ľudí a 80 % závodu, vojak Štefánik bol jedným z mnohých, ktorí trosky z okolia zimného prístavu odpratávali.

Do Povstania

Následne slúžil ako ženista v prápore v Novom Meste nad Váhom. Druhého septembra 1944 sa ho službukonajúci vojak s dovolenkovými tlačivami v rukách spýtal, či nechce prepustku. Chcel. Vyplnil tlačivo a opustil kasárne. Cestou vlakom sa šíрили zvesti, že Nemci v Leopoldove zvydávajú z vlaku vojakov, ktorý smerujú na východ republiky. Spolu s ďalšími dvoma vojakmi vystúpil už v Piešťanoch. Odtiaľ sa vydali pešo vyše 100 km do Sklených Teplíc. A keď tam načerpali sily, vydali sa na rovnako dlhý pochod do Klenovca. Na ten pochod a pešie presuny cez vojnu spomína dodnes.

Po príchode do Klenovca, v ktorom sa do Povstania podla obecnej kroniky zapojilo až 700 obyvateľov, rýchlo priložili

ruku k dielu. Ján Štefánik vyše dvoch týždňov pod velením kapitána Šišku čistil staršie zbrane pred bojovým nasadením a do-

Vojak Ján Štefánik. foto: archív J. Štefánika

stal sa aj k montáži, plneniu ručných granátov.

„Koncom mesiaca septembra 1944 bol som odveľený do Banskej Bystrice, k Armádnemu pionierskemu práporu, kde bol veliteľ kapitán Fiam. Odtiaľ som bol zaradený na front na úsek Detva – Zvolenská Slatina.“ Vykonal rôzne ženijné činnosti, napríklad v Starej Hute kládol protitankové míny. Pôsobil v sklade s benzínom. Absolvoval tam aj dvojtyždňový výcvik na používanie novej protitankovej zbrane. Napriek vojnovým útrapám, hladu a inému nedostatku ho hnala túžba vyhnat' z otčiny Nemcov a vysporiadať sa s gardistickými kolaborantmi.

Následne sa koncom októbra stiahol do hôr. Pri Pohronskej Polhore, keď sa vracal s tabakom od brata z Piesku (pri Podbrezovej), narazil na šiestich Nemcov. Hliadka si ho však nevyšimla.

Od zajatia k oslobodeniu

„Na Silvestra 1944 ma v cestárskom domku pred osadou Kalličné zajali Nemci na čele s Antekom.“ Kontrašpionážna jednotka (Frontaufklärungsgruppe) nasadila agenta Antonína Stařača, aby sa votrel medzi partizánov. Ten sa pod menom Antek úspešne infiltroval a po razii na konci roku 1944 len v Klenovci udal 39 ľudí. Pán Štefánik si pamätá, že „na Hačave mal frajerku, ktorá ho udala“. Anteka skutočne po vojne pri Brne zatkli a odovzdali do Rimavskej Soboty. Miestny súd ho roku 1946 odsúdil na trest smrti, ktorý bol vykonaný. Napriek približne 50 svedkom do poslednej chvíle nič nepriznal.

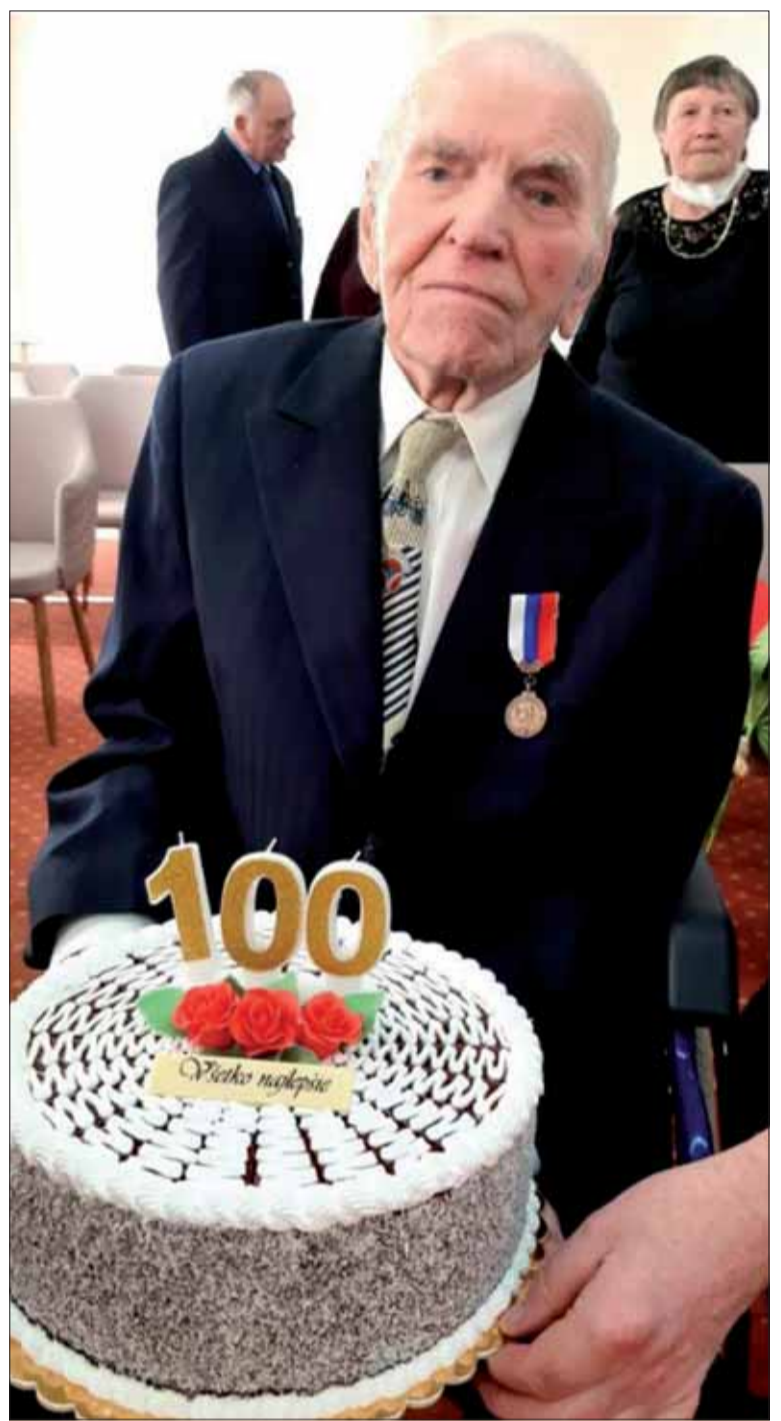
Po zatknutí partizánov odvieľli do kultúrneho domu a odvážali ich kopat' zákopy, alebo ich poslali priamo do Mauthausenu. Sám Štefánik bol dva týždne väznený v Klenovci. Následne s blížiacim sa frontom ich pustili domov, aby si vzali deky a jedlo. Späť sa už nevrátil. Skrýval sa u Brndiarovcov, dom mali neďaleko vrchu Sinec.

Po oslobodení

Mladý vojak so ženijnými skúsenosťami vedel, že ho vlast' potrebuje. Neváhal a 13. 4. sa prihlásil u 1. čs. armádného zboru v Poprade. Následne pociťovo odstraňoval mínové polia a odstreľoval nevybuchnutú muníciu po Nemcoch. Medzitým si našiel manželku Máriu a narodil sa mu prvý syn. V hodnosti slobodníka dokončil vojenskú službu v Michalovciach v lete 1946.

Ján Štefánik sa po oslobodení okamžite prihlásil do Svobodovej československej armády. foto: archív J. Štefánika

Povstalecký hrdina ako jubilujúci oslávenec.

foto: Mesto Hnúšťa

Mladý muž plný mierových a budovateľských ideálov sa pridral v roku 1949 k ZNB. Po prvotných skúsenostiach v Hronci a Krupine bol 2 roky okrskárom v osade Ondrej, časti Slovenskej Ľubče. Od roku 1955 na dlhých 22 rokov zakotvil ako vyšetrovateľ a výkonný orgán v Hnúšti. Na miestnom oddelení si získal rešpekt a zažil množstvo prípadov. Od hospodárskej kriminality spojenej s ilegálnymi pálenicami až po vraždu, keď bol v Klenovských vrchoch nájdený zastrelený zloděj. Vo výslužbe pracoval až do roku 1990 v Slovenských ľúčovských závodoch v Hnúšti.

Ocenenia a súkromný život

Je nositeľom vyše dvadsiatky ocenení medzi nimi Čestného odznaku SZPB. Prezident Antonín Zápotocký mu zapožičal medailu Za službu vlasti, prezident Antonín Novotný Za zásluhy o obranu vlasti a prezident RF Vladimir Putin udelil

Pamätnú medailu pri príležitosti 75. výročia Veľkej vlasteneckej vojny. Pri príležitosti životného jubilea ho ÚR SZPB ocenil amedailou M. R. Štefánika 3. st. a minister vnútra Roman Mikulec mu za jeho vklad v boji za oslobodenie našej vlasti a celoživotnú prácu pri ochrane verejného poriadku a bezpečnosti udelil Pamätnú medailu MV SR 3. st., minister obrany Jaroslav Naď mu udelil Pamätnú medailu pri príležitosti 75. výročia SNP a konca 2. sv. vojny.

Bol nadšeným hubárom a kým mu zdravie slúžilo veľmi rád čas trávil hraním kariet s vrstovníkmi v klube dôchodcov. Dodnes si zachováva poriadok a najmä presný denný režim. Dovedna vychoval 4 deti, má 5 vnúčat, 11 pravnúčat a čerstvo po oslave storočnice prišla radosťná zvešť o narodení sa prvej prapravnúčky.

K storočnici i k ratolesti srdečne gratulujeme a ďakujeme za všetko, čo pán Štefánik pre našu krajinu vykonal.

Želanie starého bojovníka

Mladším želá, aby si vážili mier, ktorý sa tak ťažko vybojoval. A tiež to, aby sa tie ťažké roky vojny na Slovensko nevrátili.

Fraňo Štefunko

Patrí k najvýznamnejším predstaviteľom slovenského monumentálneho sochárstva, pričom nadviazal na hodnoty a kvality tvorby Jána Koniarka. Na radu tohto umelca sa vydal z rodných Vlčkových, kde sa 4. augusta 1903 narodil, do štátnej učebnej dielne na spracovanie dreva v Starej Turej (1922–1925). Rezbárstvo študoval na Umeleckopriemyselnej škole v Prahe u Š. Zálešáka a dekoratívne modelovanie u K. Štipla (1925–1930). Ďalšie pôsobenie je späté s Turčianskym sv. Martinom, kde trvalo pôsobil od roku 1932.

Z hľadiska odbojárskej tradície sa kládie na roveň osobnosti Štefana Bednára, ale aj on sa prejavil tak, ako hrmeli búrky nad Slovenskom. V pomníkových realizáciách nastupuje pokrokovým, národnárskym a vzdelaným. Ide nielen o *Hviezdoslavov pomník* v Dolnom Kubíne ako nahrbenú stareckú statu génia, ale aj o sprievodné reliéfy mimoriadnej ikonografie a výrazu. Pripomeňme aj ľavicovú ikonu – *Hlásateľ pravdy* (1936).

Prvé zavŕšenia tvorby súvisia so známymi dielami ako hodnotovým dekorom martinského centra – *Pomník turčianskym dobrovoľníkom* (1935–1938) osadený až po oslobodení. Geniálne zvládal odkaz obetí I. svetovej vojny s frýgickou francúzskou Slobodou ako symbolom demokracie, a to povedľa takmer folklórnej *Zbojnickej fontány* (1941–1942).

V začiatkoch vojnového Slovenského štátu koncipoval striebornú mincu v Pribinovi, ale aj Hlinkovu „štátotvornú“ bustu, rady a významnenia. Popritom však napomáhal žiť a realizovať sa rasovo prenasledovanému A. Weissovi Kubínčanovi až do čias, keď sám ako povstalec čelil vážnym hrozbám. Vytvoril aj prvé dielo – pomník s motívom večného ohňa, ktoré odsudzovalo holokaust. Svoje povstalecké osudy spracoval v spomienkach, ktoré uve-

rejnol roku 1959 v časopise *Výtvarný život*. Ľudácka tlač ho napadla, že on stál za likvidáciou misie plk. Otta, ba po zatknutí a väznení v Ružomberku fingovali v rozsudku trestu smrti Štefunkovo priznanie. Medzitým sa aktívne zúčastnil na bojoch. Stal sa okresným veliteľom Vojenskej protiletectvej obrany, členom revolučného MNV a ONV, pôsobil ako zástupca veliteľa roty Jablň. V Gaderi zaútočili Nemci ženúc pred sebou rukojemníkov, pričom ho v boji zranili a zajali, jeho brat Michal, odborný učiteľ a maliar-dekoratér zahynul.

Po oslobodení sa Fraňo Štefunko stal predsedom martinskej družiny výtvarníkov Trojštít, od roku 1949 viedol na novovzniknutej Vysoké školy výtvarných umení Školu monumentálneho sochárstva. V roku 1968 ho prezident Ludvík Svoboda vymenoval za národného umelca. Zomrel 6. apríla 1974 v Martine, kde ho pochovali na národnom cintoríne uprostred viacerých náhrobkov, ktoré vytvoril. Diela tohto umelca tvoria základ vývinu v slovenskej pomníkovvej a pamätníkovej tvorbe k téme SNP. V rokoch 1951 až 1953 spolu s architektom Jaroslavom Křelínom vytvorili prototyp pietneho miesta, vojenského a povstaleckého cintorína v Martine Priekope. Sochársky tu rozvinul kvality vysoko vystupujúceho hauptreliefu s názvom *Legenda o práci a boji*. Asistoval mu Ladislav Snopek. Uložili tam i telesné pozostatky francúzskych partizánov. Žiaľ, dnes sa reliéf nachádza v zuboženom stave.

Medzi ďalšie známe Štefunkove diela patrí *Pomník Červenej armády* v Krupine (1950), *Pomníky SNP* v Kremnici (1953–1954) a v Mošovciach (1958–1959), nad ktorými vládnu odbojnosť a slobodomyseľnosť ako hodnoty, námet a ideály. To platí aj o medailách a návrhoch odznakov z povojnových rokov.

Širší prehľad diel autora na www.bojovník.eu

PhDr. Ladislav Skrák

Legenda o práci a boji, 1951–53, detail.

Medaila SNP 1944, bronz, 1946.

Pomník Červenej armády v Krupine, 1950.

Ako sa zasýtiť

Braňo Ondruš

V septembri 1995 zverejnili vedci z univerzity v Sydney hodnotu potravín z hľadiska toho, ako dokážu ľudí zasýtiť. Z pekárenských výrobkov sú najsýtejšie krekrky a najmenej croissant, spomedzi maskrát zasa popcorn a najmenej čokoládová tyčinka. Z raňajkových jedál je suverénne najsýtejšia ovesná kaša.

Najvyšší index sýtosti však dosiahli varené alebo pečené zemiaky, avšak nie hranolčeky, po ktorých človek vyhladá oveľa rýchlejšie. Zemiaky tiež obsahujú vitamín C. Strukoviny dokážu ľudí zasýtiť na pomerne dlhú dobu kvôli vysokému obsahu bielkovín a vlákniny. Vysoký podiel vlákniny, ktorá o. i. reguluje hladiny cukru či cholesterolu v krvi obsahuje aj jačmeň, ovos, raž, celozrnné pečivo, koreňová zelenina alebo ovocie ako banány a pomaranče.

Rýchlo a účinne zasýtiť aj mliečne výrobky s nízkym obsahom tuku. Podobne vajcia, ktoré sú zdrojom bielkovín, vitamínov a minerálov. Jedna odborná štúdia označila omeletu za účinnejšiu pre zahnanie hladu, než zemiak v šupke, alebo kuraciu sendvič.

Hoci kalorické, orechy obsahujú množstvo prospešných živín a tukov a ako súčasť vyváženej stravy nespôsobujú rast hmotnosti. Na dlhší čas zasýtiť aj potraviny plné bielkovín, ako sú ryby a chudé mäso. Vegetariánskou možnosťou je napríklad sója.

Nezdravým jedlám sa síce vyhnuť nedokážeme, ale ich sýtosť je často nízka. Medzi také patria i priemyselne spracované jedlá a potraviny s vysokým obsahom cukru.

Ludovít Štúr: KTO SA SÁM...

(dokončenie v tajničke)

pomôcky: NANA, PELEA	osobné zámeno	sedacia poloha tela	rozdeľovala na polovice	šúpeš	zhotovil štítom	ako, staby	EČV Krupiny	ananás, po česky	ľahké športové plavidlo	konzervuje dymom	veľký kus poľa
Okresný stavebný podnik			struk					ostrý prízvuk			
1. časť tajničky			bitka, po španielsky					vynadá			
oddelia niečo prilpené								Tatranský národný park			
bol zasiahnutý dažďom		horel bez plameňa				Zolov román				podliaci	dosiahni väčšiu výšku ako niekto iný
2. časť tajničky						nehabká					
zaznievaš					nenahromad kopaním						
zmätok					syntetické vlákno						
obidva					nedozeraj na zver na paši				značka prazeodým		
aký, ktorý					predložka				seč, po česky		
presvedč sa o pravosti niečo											
lesklé nátery											

Správne vylúštenie tajničky z č. 10 znie: **Kto veri v šťastie, má šťastie.** Knihu posielame **Jánovi Tomášovi z Košíc.**

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: **Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72 Bratislava, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.**

ZRNKÁ HUMORU

Pokračujeme vtipmi zväčša o zdraví, ktoré nám poslal čitateľ Štefan H. z Banskej Bystrice. **Nájde sa aj iný prispievateľ do tejto rubriky?**

Lekár: *Máte presunutý orgán.*
Pacient: *Ako to? To mi musíte bližšie vysvetliť.*

keď predávali dobre vypečené rožky za 30 halierov.

* * *

Lekár: *Máte pečeň v prdeli!*

Pánboh, nedopuť, aby moja žena ochorela. To radšej ja....
Pánboh, nedopuť, aby bola nešťastná, to radšej ja...
Pánboh, nedopuť, aby ovdovela, to radšej ja...

* * *

Zubár zapne vítačku a horí:

Pamätáš sa, Jožko, ako si mi v piatej triede pichal kružidlom do chrbtu?!

* * *

Opäť u zubára: *A teraz to bude trochu nepríjemné. Ste pripravená?*

Rozprávajú sa dve susedy:
Nech už robím ako robím, s peniazmi pri dnešnom zdražovaní všetkého jednoducho nevyjdem, sťažuje sa prvá.
Keby len to, reaguje druhá, ja s nimi vyjdem, no domov sa vraciam bez nich.

* * *

Zubár: *Pätásťtisíc.*

Dve ženy ohovárajú tretiu. Prvá vraví:
Neustále sa robí, že je mladšia, akou v skutočnosti je.

Do observatória nastúpil nový nočný strážnik. Dlho sa prizeral astronómovi, ktorý zamestnával obrovský teleskop na nočnú oblohu. Odrazu začala padať hviezda.

A druhá na to:
Áno, ale nedávno sa preriekla. Povedala, že sa ešte pamätá,

Výborný zásah, pane, poznal menal strážnik.